

Laura Kekkonen

Maria Kuismin

”Ahdistavaa, mut erittäin tärkeätä”
Toiminnallisen mallin kehittäminen seksuaalisen
häirinnän ennaltaehkäisyyn

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Marraskuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

		Opinnäytetyön päivämäärä 19.11.2015
Tekijä(t) Laura Kekkonen ja Maria Kuismin		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö
Nimeke ”Ahdistavaa, mut erittäin tärkeää”: Toiminnallisen mallin kehittäminen seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn		
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytteessä luotiin malli toiminnalliselle menetelmälle, jonka avulla voitaisiin käsitellä ja ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää nuorten keskuudessa. Tilaajana toimi Mikkelin alueen yhdistys, Viola-väkivallasta vapaaksi ry., ja opinnäyte oli osa heidän meneillään olevaa My space, not yours!-hanketta. Hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten kokemaa seksuaalista häirintää ja fyysistä uhkaa, ja hankkeen kohderyhmänä ovat yläkouluikäiset ja toisen asteen opiskelijat Mikkelin alueella. Tilastot ja kyselyt kertoivat nuorten kokevan suhteellisen paljon seksuaalista häirintää, joten tarve tällaisen mallin luomiselle oli ajankohtainen.</p> <p>Toiminnallinen malli luotiin osaksi Mikkelin Lyseon koulun syystapahtumaa, jossa koululaiset kiersivät pienryhmissä rastiradan. Opinnäytteen osalta syystapahtumaan kehitettiin kolme rastia, joilla toiminnallisesti ja osallistavasti nuoret tutustuivat seksuaalisen häirinnän seurauksiin, turvataitoihin, käsitteisiin sekä oman itsetunnon määritelmään. Opinnäytetyöprosessissa oli käytettävissä Lyseon koulun ilmaisutaidon ryhmä, joka ideoi ja kehitti tätä rastirataa alusti asti, koska koko mallinnuksen idea oli löytää toimintatapa nuorilta nuorille. Toiminnassa oli mukana myös Mikkelin ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogiopiskelijoita, jotka projektiosaamisen kurssin puitteissa tekivät osallistavaa toimintaa rasteille. Yhtenä yhteistyötahona oli vielä Mikkelin Olkkari, jonka etsivä nuorisotyöntekijä oli myös mukana tässä kokonaisuudessa. Opinnäytteen tekijät vastasivat itse yhdestä rastista, ja koordinoivat koko mallinnusta ohjaten sekä ilmaisutaidon, että projektiosaamisen ryhmiä.</p> <p>Teoriassa on kiinnitetty huomiota seksuaalisen häirinnän käsitteeseen, ja sen ympärille kytkeytyviin teemoihin. Pääteemoina seksuaalisen häirinnän lisäksi käsiteltiin median roolia, häirinnän seurauksia, sekä ennaltaehkäisyyn merkitystä. Nämä aihealueet kytkeytyivät vahvasti toimintamallin ympärille, ja ovat ajankohtaisia tämän päivän nuorten elämässä.</p> <p>Opinnäytteen loppuun koottiin saatu palaute, kokonaisvaltainen pohdinta ja lopputulokset tehdystä työstä. Pääasiallisesti palautteet toimintamallista olivat positiivisia, ja malli nähtiin hyvänä keinona käsitellä seksuaalista häirintää. Toivotaan toimintamallin juurtuvan esimerkiksi osaksi Olkkarin toimintaa, ja että mallia käytettäisiin ja kehitettäisiin myös tulevaisuudessa. Seksuaalinen häirintä on ajankohtainen asia, ja keskustelun herättäminen ja aiheeseen liittyvä puhumattomuuden kulttuurin murtaminen on erittäin tärkeää.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Häirintä, ennaltaehkäisy, mallintaminen		
Sivumäärä 35+9	Kieli suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Katri Schadewitz		Opinnäytetyön toimeksiantaja Viola ry., My Space, Not Yours!-hanke

DESCRIPTION

		Date of the bachelor's thesis 19.11.2015
Author(s) Laura Kekkonen & Maria Kuusmin		Degree programme and option Civic activities and Youth work
Name of the bachelor's thesis "It's oppressive but very important": Developing a functional model to prevent the sexual interference		
Abstract <p>This thesis created a model for functional method which makes it possible to deal and prevent sexual interference among young people. The assigner was a union from Mikkeli, Viola- väkivallasta vapaaksi ry., and the thesis was a part of their in progress project My space, not yours!. The project aims to prevent sexual interference and physical threat experienced by young people. The project's target group consists of secondary school students in Mikkeli region. The statistics and the inquiries made it clear that sexual interference is very common among the youth. So creating this model is very current nowadays.</p> <p>So the thesis developed a functional model into part of Mikkeli's Lyseo school's event, where the students go round the task track in small groups. There were three tasks on responsibility of the thesis and there the students got to know about sexual interference, its consequences, safety skills and concepts in functional and participatory ways. During the thesis process, Lyseo school's articulatory group was involved to compose and develop these tasks from the beginning, because the main idea of modelling was to find a procedure from young people to young people. There were also community educator students from Mikkeli university of applied sciences, and they made the participatory activities for the tasks, which is part of their project management skills course. One partner was also Mikkeli's Olkkari, whose youth worker was involved to the task track. The makers of this thesis were responsible of one task and they coordinated the whole modelling by helping and tutoring the articulatory and the project management skills groups.</p> <p>In theory part, it paid attention to the concept of sexual interference and to themes related to it. The main themes beside the sexual interference was the role of the media, the consequences of interference and the importance of prevention. These themes were linked strongly to our procedure, and they were relevant in today's young people's lives.</p> <p>To the end of the thesis has gathered the feedback, a holistic reflection and outcome of the work. Let's hope that this model would take a place for example in Olkkari's activities, and this would be used and developed also in the future. Sexual interference is very current, and it is important to evoke discussion about it and break the culture of speechlessness.</p>		
Subject headings, (keywords) Interference, prevention, modelling		
Pages 35+9	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Katri Schadewitz		Bachelor's thesis assigned by Viola ry., My Space, Not Yours!- project

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA	2
2.1	Tarve työelämästä	2
2.2	Tarve tilastojen kertomana	4
2.3	Kouluhyvinvointi kertoo oman tarinansa	8
2.4	Ennaltaehkäisyn merkitys	11
3	SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ	13
3.1	Seksuaalinen häirintä nuorten kokemana	13
3.2	Median ja internetin rooli	16
3.3	Seksuaalisen häirinnän seuraukset	17
3.4	Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö	19
4	KEHITTÄMISTEHTÄVÄ	20
5	ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINNALLINEN MALLI	21
5.1	Mallin kehittäminen	22
5.2	Toteutus ja palaute	26
6	POHDINTA	30
	LÄHTEET	33

LIITTEET

- 1 Käytetyt menetelmät ja niiden tulokset
- 2 Prosessikuvaus
- 3 Kutsu tapahtumaan
- 4 Palaute kiertäneille
- 5 Palaute ilmaisutaidonryhmälle
- 6 Rastien sisällöt ja palautteet

1 JOHDANTO

Seksuaalinen häirintä määritellään olevan toiseen kohdistuvaa seksuaalissävytteistä toimintaa, joka loukkaa yksilön koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Hanna Vilkan mukaan (2011,116) nuoret kokevat seksuaalista häirintää sekä kouluissa, vapaa-ajalla että internetissä. Opinnäytetyömme tavoitteena on ennaltaehkäistä tätä ilmiötä kehittämällä toiminnallinen malli. Ennaltaehkäisyn lisäksi tavoitteisiimme kuuluu ilmiön tunnettavuuden lisääminen ja puhumattomuuden murtaminen aiheeseen liittyen. Työmme pohjautuu Viola – väkivallasta vapaaksi ry:ssä meneillään olevaan hankkeeseen, jonka tarkoituksena on vähentää ja ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää ja fyysistä uhkaa Mikkelin seudun kouluissa. Meidän tehtävämme on suunnitella ja toteuttaa toimintamalli, jossa nostetaan esille seksuaalinen häirintä, ja kertoa häirinnän seurauksista sekä turvataidoista. Mallimme pilotoidaan Lyseon koululla 4.11.2015.

Tärkeä osa tässä mallinnuksessa on nuorten itsensä osallistaminen, jolloin näkökulma ja toiminta tulevat nuorilta itseltään. Toimimme pääsääntöisesti mallinnuksen ideoinnin, suunnittelun ja konkreettisen toiminnan organisaattoreina, mutta konkreettisen toiminnan tekeminen jää meidän ohjaamana Lyseon koulun yhdeksäsluokkalaisten ilmaisutaidon ryhmäläisten ja Mikkelin ammattikorkeakoulun projektiosaamisen kurssilaisten vastuulle. Lisäksi toiminnassa on mukana Olkkarista etsivä nuorisotyöntekijä.

Yhdessä luomme Lyseon koulun syystapahtuman osaksi kolme rastia, jotka ovat kaikki kestoltaan kaksikymmentä minuuttia. Rastien teemoina ovat itsetunto, seksuaalisen häirinnän seuraukset ja turvataidot. Inspiraationa toimintamallille on ollut päihdeputkimainen kokemuksellinen ja toiminnallinen oppiminen. Tällaisen päihdeputki-menetelmän käyttö toimii monenlaisissa konteksteissa, joiden käsittely vaatii erilaista tulokulmaa kuin pelkkää luennointia tai kerrontaa. Tällä menetelmällä toivottavasti on käyttöä myöhemminkin, kunhan ensimmäinen pilottiversio siitä on tehty ja kokeiltu. Palautekysely antaa mahdollisuudet parantaa toimintaa tulevaisuudessa.

Seksuaalinen häirintä erityisesti nuorten keskuudessa on edelleenkin jollain tavalla kielletty aihe, ja tällaisen menetelmän luomisella pääsemme varmasti taas hieman lähemmäs murtamaan puhumattomuuden kulttuuria aiheesta. Lisäksi nuorten on hyvä oppia tunnistamaan se, mikä on vain pelkkää vitsailua aiheesta ja mikä on varsinaista seksuaalista häirintää (Vilka 2011, 36).

Tulevina yhteisöpedagogeina tulemme törmäämään tähän ilmiöön tulevaisuudessakin, ja siksi tällaisen menetelmän luominen on ajankohtainen ja tärkeä meidän alallamme. Vuosien myötä aina vain enemmän uutisoidaan, puhutaan ja kiistellään seksuaalisen hyväksikäytön termeistä ja teemoista, jotka tänä päivänä koskettavat entistä enemmän nuoria. Siksi haluammekin omalta osaltamme ottaa kantaa aiheeseen, joka tarvitsisi enemmän spekulointia ja keskustelua, jotta se ei aiheena olisi enää tabu. Valtaosa nuorista kohtaa jossain vaiheessa elämäänsä seksuaalista häirintää, joko henkilökohtaisesti tai joutuu asian kanssa tekemisiin perheen tai ystävien kautta. Näiden asioiden ennaltaehkäisy on tärkeintä mitä me voimme tulevina alan ammattilaisina tehdä.

2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA

2.1 Tarve työelämästä

Viola –väkivallasta vapaaksi ry:n hankkeen My Space, Not Yours! tavoitteena on ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää ja fyysistä uhkaa Mikkelin alueen kouluissa. Hanke ajoittuu vuosille 2015–2017. Tämä hanke toimii työelämäkontaktina opinnäytetyöllemme ja toiminnallisen mallin kehittäminen vastaa monin osin hankkeen tavoitteita.

Hankkeen taustalla on valtakunnallinen kouluterveyskysely 2013, jossa tuli esiin seksuaalisen häirinnän ja fyysisen uhan suuret kokijamäärät (ks. lisää kappaleesta 2.2). Aihealueeseen hanke pyrkii puuttumaan yhteisöllisen opiskeluhuollon ja moniammatillisen yhteistyön keinoin. Hankkeella on kuusi pilottikoulua ja nämä ovat Mikkelin Lukio, Esedu, Ristiinan yhtenäiskoulu, Kalevankankaan koulu, Urheilupuiston koulu ja Lyseon koulu. Hankesuunnitelman mukaisesti pilottikokeilujen

jälkeen hyväksi havaitut menetelmät pyritään jalkauttamaan myös muihin Mikkelin alueen kouluihin varsinaisen hankeajan loppupuolella. (Hankesuunnitelma 2015.) Meidän työmme osalta tavoitteena on juurruttaa malli yhteistyökumppaneiden, Olkkarin ja Mikkelin ammattikorkeakoulun väliseksi toiminnaksi.

Hankkeen neljä konkreettista tavoitetta ovat hankesuunnitelman mukaan (2015):

1. Ammatillisen osaamisen lisääminen
2. Erityisosaamisen ja kriisityön vahvistaminen
3. Seksuaalisen väkivallan ja fyysisen uhan teemojen kiinnittäminen keskeisiin opetussisältöihin
4. Opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa osallisuuden vahvistaminen opiskeluhuollon monialaisessa yhteistyössä

Ensimmäinen tavoite, eli ”Ammatillisen osaamisen lisääminen” keskittyy lähinnä tiedon lisäämiseen koulujen henkilökunnalle koulutusten kautta. Toinen tavoite, ”Erityisosaamisen ja kriisityön vahvistaminen”, tarkoittaa käytännössä sitä, että hankkeessa rakennetaan avainhenkilöiden ja asiantuntijaryhmien toiminnan kautta osallistavia ja turvallisuutta lisääviä toimintamalleja yhteisöllisen opiskeluhuollon käyttöön. Kolmas tavoite, ”Teemojen kiinnittäminen opetussisältöihin” toteutetaan siten, että koulut pääsevät itse nimeämään ne oppitunnit, joihin juuri heidän koulussaan olisi hedelmällisintä kiinnittää näitä teemoja. Parhaimmiksi ja suosituimmiksi oppiaineiksi ovat nousseet ilmaisutaito ja terveystieto. Neljäs tavoite, eli ”Opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa osallisuuden vahvistaminen” pyritään toteuttamaan siten, että niin opiskelijoita kuin vanhempiakin kuullaan ja osallistetaan hankkeen edetessä teemoihin liittyen. (Mt.)

Meidän osuudellamme sivuamme toista, kolmatta ja neljättä tavoitetta. Hankkeen toinen tavoite täyttyy osaltamme sillä, että mukaanamme toiminnassa on monia yhteistyökumppaneita (ks. lisää kappale 5.1). Kolmas tavoite puolestaan toteutuu sillä, että toimimme opinnäytetyömme puitteissa koulumaailmassa ja pilotoimme mallimme osana jo olemassa olevaa tapahtumaa. Neljäs tavoite täyttyy jo pelkästään sillä, että osallistamme nuoret mukaan suunnitteluun ja toteutukseen.

My Space, Not Yours! – hanke kestää kolme vuotta. Ensimmäisenä toimintavuotena hankkeelle kootaan yhteistyötahoista työryhmät, jotka yhdessä suunnittelevat hankkeen

toiminnan ja konkreettiset käytännön toimenpiteet. Nämä työryhmät ovat paikallinen Rukkasryhmä ja valtakunnallinen Ohjausryhmä. (Mt.) Näissä molemmissa on keskusteltu myös meidän opinnäytteestämme ja olemme saaneet niin sanotusti ennakoivaa arviointia. Ensimmäisen vuoden aikana hanke pyrkii myös aloittamaan koulujen henkilökunnan sekä muiden sidosryhmien perehdyttämisen ilmiöön. Lisäksi ennaltaehkäiseviä menetelmiä aletaan toteuttamaan pilottikouluilla ensimmäisen vuoden aikana. Menetelmien puitteissa hanke on yhteydessä koulujen henkilökuntaan, oppilaisiin ja heidän huoltajiinsa. (Mt.)

Seuraavina vuosina henkilökunnan ja sidosryhmien kouluttaminen pyritään viemään syvemmälle tasolle, tuotetaan materiaalia ja laitetaan se levitykseen, sekä pyritään juurruttamaan kehitetty toimintamalli menetelmiseen. Hankkeen yhteistyökumppanina toimiva Mikkelin Olkkari on kirjattu hankesuunnitelmaan toimintamallin jatkajaksi ja kehittäjäksi. (Mt.)

Mikkelin Olkkari tarjoaa matalan kynnyksen ohjaus- ja tukipalveluja 13–29-vuotiaille nuorille sekä heidän läheisilleen. Olkkarissa toteutetaan jalkautuvaa ja ennaltaehkäisevää kouluyhteistyötä yläkouluikäisille. Jokaisella koululla on yhteistyöryhmä, johon kuuluu nuorisotyöntekijä sekä koulun henkilökuntaa, ja työryhmää koordinoi Olkkarin työntekijä. Hankkeen kouluyhteistyön toteuttamisesta vastaa myös Olkkari. (Mt.) Koska Olkkari on jo hankesuunnitelmassa kirjattu hankkeen tavoitteiden jatkajaksi ja kehittäjäksi, oli myös meidän luontevaa pyytää Olkkaria yhteistyöhön tämän meidän projektimme osalta sitä silmällä pitäen, että Olkkari ottaisi myös meidän kehittämämme mallin käyttöön jatkossa.

2.2 Tarve tilastojen kertomana

Valtakunnallisen kouluterveyskyselyn tulokset vuodelta 2013 kertovat seksuaalisen häirinnän yleisyydestä. Kyselyn mukaan keskimäärin neljännes kyselyyn vastanneista kokee seksuaalista häirintää. Nämä luvut antavat perustellun tarpeen kehittää jokin aikaisempia keinoja tukeva tai jopa toimivampi menetelmä seksuaalisen häirinnän käsittelyyn ja ennaltaehkäisyyn. Tarkasteltaessa kouluterveyskyselyn tuloksia seksuaalisesta väkivallasta valtakunnallisesti sekä pelkästään Etelä-Savon alueelta,

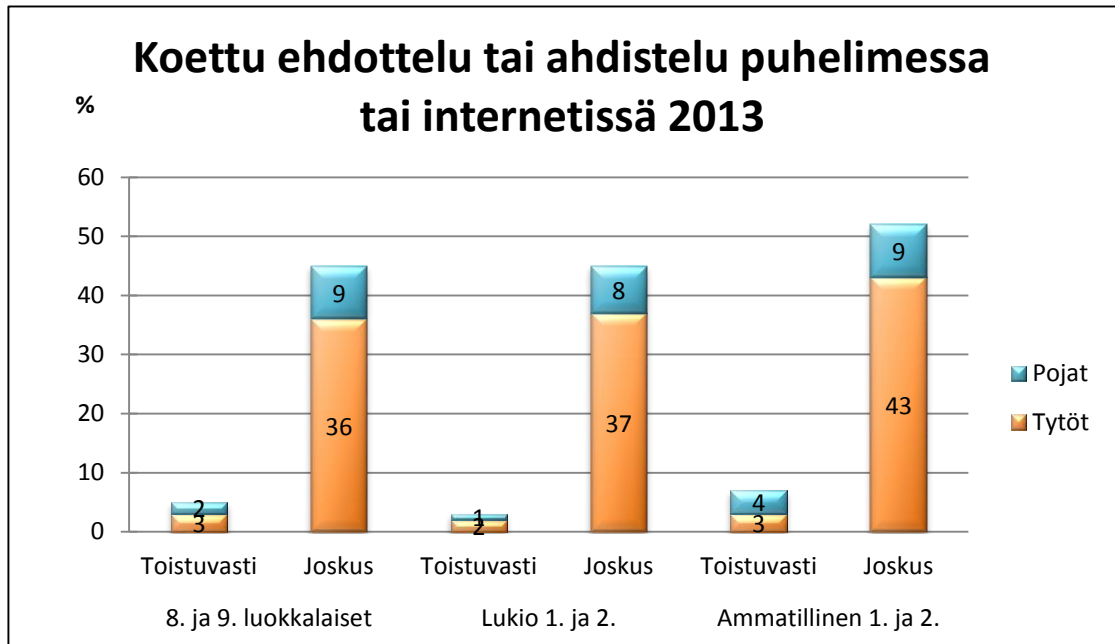
huomaa että luvut ovat pitkälti yhteneväisiä. Tässä yhteydessä seksuaaliseen väkivaltaan mielletään vastentahtoinen koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen ja maksun tarjoaminen seksistä, jotka ovat useasti myös seksuaaliselle häirinnälle ominaisia piirteitä. TAULUKKO 1 voi näitä lukuja tarkastella rinnakkain.

TAULUKKO 1 Koettu seksuaalinen väkivalta, valtakunnallinen ja Etelä-Savo (Kouluterveyskysely 2013).

Kouluterveyskyselyssä (2013) kartoitetaan myös internetissä ja puhelimessa tapahtuvaa häirintää ja ahdistelua. Toistuvasti tällaista kokee vain murto-osa kyselyyn vastanneista, mutta varsinkin tyttöjen kohdalla tätä tapahtuu ajoittain suhteellisen paljon, pahimmillaan joka neljäs tytöistä on kokenut joskus ahdistelua tai ehdottelua internetissä tai puhelimessa. Näistä luvuista kertoo enemmän TAULUKKO 2.

TAULUKKO 2 Koettu häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu puhelimesta tai internetissä (Kouluterveyskysely 2013).

Harmiksemme tähän työhön emme voi hyödyntää vuoden 2015 kouluterveyskyselyn tuloksia. Muutoinkin vuoden 2015 kouluterveyskyselyn hyödyntäminen olisi ollut oletettavasti turhaa, sillä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2015) epäilee aineiston kattavuutta sekä laatua, koska kysely jouduttiin sulkemaan enneaikaisesti teknisten ongelmien vuoksi.

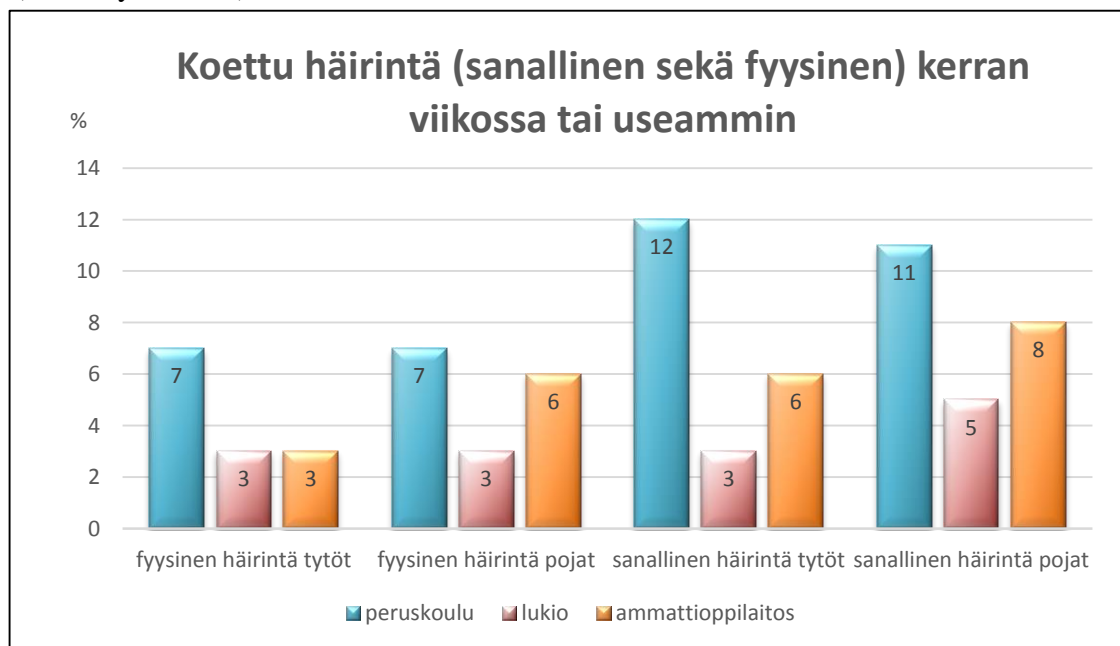
Mannerheimin lastensuojeluliitto (myöhemmin MLL) on kartoittanut myös seksuaalisen häirinnän yleisyyttä kouluissa. Kysely oli suunnattu vuonna 2008 yläkouluille, lukioille sekä ammattioppilaitosten opiskelijoille, kuitenkin siten, että ikähaarukka rajattiin 12–19 -vuotiaisiin. Kysely toteutettiin internetkyselynä ja vastaajia kyselyyn saatiin 15 772 kappaletta. Vastaajat kattavat 3,3 % kaikista tämän ikäryhmän nuorista. MLL:n kyselyssä seksuaaliseen häirintään sisältyy sanallinen seksuaalinen häirintä (ulkonäön kommentointi, nimittely, ehdotukset), käpälöinti ja muu häiritsevä koskettelu, häiritsevät seksuaaliset tekstiviestit kännykän välityksellä ja samanlaiset viestit internetin välityksellä. (Kirves ym. 2009, 5, 9, 33.)

Sanallisen seksuaalisen häirinnän osalta suurin kokijaryhmä on yläkoulun tytöt. Heistä sanallista häirintää on kokenut kerran viikossa jopa 12 %. Yläkoulun pojista kerran viikossa tai useammin sanallista seksuaalista häirintää on kokenut 11 %. Yllättävänä

tämän kyselyn tuloksista voi pitää sitä, että lukion ja ammattioppilaitoksen pojista useampi kertoi kokeneensa sanallista häirintää verrattuna tyttöihin. Lukion pojista kerran viikossa tai useammin on kokenut häirintää 5 % ja tytöistä 3 %, ammattioppilaitoksen pojista 8 % ja tytöistä 6 %. (Mts. 33.)

Fyysinen häirintä vähintään kerran viikossa koettuna ei eroa poikien ja tyttöjen välillä yläkouluissa ja lukioissa MLL:n kyselyn mukaan. Yläkouluissa nämä luvut ovat pojilla sekä tytöillä 7 % ja lukiossa molemmilla 3 %. Sen sijaan ammattioppilaitoksen tytöistä 3 % ja pojista 6 % kokee fyysistä häirintää kerran viikossa tai useammin. Kerran viikossa tai useammin koettu sanallinen sekä fyysinen häirintä on koottu TAULUKKO 3 kouluasteen mukaan.

TAULUKKO 3 MLL:n tutkimuksessa ilmennyt häirintä kerran viikossa tai useammin (Kirves ym. 2009).

40 % yläkoulun tytöistä on kokenut sanallista seksuaalista häirintää kerran kuussa tai harvemmin. Yläkoulun pojilla vastaava luku on 27 %. Fyysistä häirintää on kokenut kerran kuussa tai harvemmin yläkoulun tytöistä 23 % ja pojista jopa 13%. Lukion tytöistä 12 % kokee fyysistä häirintää kerran kuussa tai harvemmin ja pojista vain 8 %. Ammattioppilaitoksen tytöillä lukema on 16 % ja pojilla 9 %. (Mts. 33-34.)

Pelastakaa Lapset ry ja Helsingin virtuaalinen lähipoliisiryhmä toteuttivat kesällä 2011 sähköisen kyselyn, jolla kartoitettiin internetissä tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä. Kysely on suunnattu kaikille alle 16-vuotiaille ja sitä levitettiin neljällä eri sivustolla internetissä. Vastanneita oli 2 283, joista tyttöjä oli 62 % ja poikia 38 %. (Pelastakaa Lapset ry 2011, 2.) Poimimme Pelastakaa Lapset ry:n kyselystä ne kysymykset, jotka kuvaavat häirintää parhaiten ja ovat samansuuntaisia MLL:n kyselyn ja vuoden 2013 kouluterveyskyselyn kanssa.

Pelastakaa Lapset ry:n kyselyssä kysytään ”Onko joku joskus pyytänyt sinua internetin kautta lähettämään itsestäsi vähäpukaisia tai alastomia valokuvia?” Tytöistä jopa 52 % vastaa myöntävästi ja pojista 12 %. Kysyttäessä ”Onko joku tuntematon henkilö ehdottanut sinulle seksiä netin kautta?” tytöistä tähän vastaa myöntävästi 48 % ja pojista 15 %. (Mts. 2, 8.)

Näistä kyselyistä huomaa, että seksuaalinen häirintä on todella yleistä nuorten keskuudessa. Karkeasti sanottuna puolet tytöistä on kokenut häirintää internetissä, joten medialla ja varsinkin sosiaalisella medialla on suuri rooli seksuaalisesta häirinnästä puhuttaessa. Seksuaalista häirintää tapahtuu myös monissa muissa paikoissa, kuten koulussa ja kaupungilla, mutta erityisesti sosiaalisten medioiden rooli on tärkeää huomioida tänä päivänä. Valitettavasti kouluterveyskyselyt eivät ole toteutettu seksuaalisen häirinnän osalta samalla tavalla vuosien aikana, joten emme voi sanoa pelkästään sen perusteella tulosten jatkuvuudesta. Kuitenkin kaikkia edellä olleita eri vuosina toteutettuja kyselyitä tarkasteltaessa on huomattavissa, että seksuaalisen häirinnän ilmiö ei ole häviämässä tai vähenemässä, vaikka ilmiöön on varmasti pyritty vaikuttamaan esimerkiksi seksuaalikasvatuksella. Tämän takia on erittäin tärkeää ottaa kantaa aiheeseen ja löytää tapoja ennaltaehkäistä ilmiötä uusien keinoin.

2.3 Kouluhyvinvointi kertoo oman tarinansa

Haapasalo ym. (2012, 8) kertovat, ettei koulu ole nuorille pelkästään opinahjo, vaan tärkeä kasvu- ja kehitysyhteisö. Koulu aika muokkaa kaiken kaikkiaan nuoren kokemusta itsestään ja yhteisöjen toiminnasta sekä asennetta työtä kohtaan. Jos tässä kyseisessä ympäristössä tapahtuu jotain, mikä uhkaa turvallisuutta, on sillä seurauksensa tulevaisuudessa. Seksuaalinen häirintä on usein liitettävissä

kiusaamiseen, ja häirintä koulu yhteisössä voi vaikuttaa koko yhteisöön ja sen toimivuuteen jo tapahtumahetkellä, aivan kuten kiusaaminenkin.

Haapasalon ym. mukaan (2012, 8-9) viihtyvyys koulussa koostuu pitkälti ihmissuhteista ja olosuhteista. Myös kaikki muut tekijät vaikuttavat viihtyvyyteen, jotka nuorta ympäröivät koulussa, esimerkiksi nuori itse. Kouluviihtyvyys on monen tekijän summa, joten se on myös erittäin altis vaihteluille. Nuoren kokemus kouluviihtyvyydestä riippuu nuoren itsensä arviosta, joka taas riippuu sen hetkisestä tilanteesta. Myös kulttuurisilla tekijöillä voi olla vaikutusta hyvinvoinnin arvioon.

Perusopetuslain (30.12.2013/1267) pykälässä 29 julistetaan oppilaiden ja opiskelijoiden oikeus turvalliseen opetusympäristöön. Laki määrittelee turvattomuutta tuottaviksi asioiksi väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän, ja näitä asioita on opetushenkilökunnan pyrittävä ehkäisemään. Lisäksi rehtorilla ja opettajilla on velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta kiusaamisesta, häirinnästä tai väkivallasta uhrin ja tekijän huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle. Vaikka lain tarkoitus on hyvä, uskallamme nostaa esiin epäilyn lain toteutumisesta niin hyvin kuin olisi syytä. Kaikenlainen turvattomuus, seksuaalinen häirintä ja koulukiusaaminen mukaan luettuna, on Lahikaisen mukaan (2000,70) residuaalikokemus, eli kokemus, "josta halutaan päästä välittömästi eroon mutta jota ei aina kaikissa oloissa pystytä torjumaan, vaikka sekä kollektiivisesti että yksityisesti tehtäisiinkin kaikki voitava sen välttämiseksi".

Janhunen on vuonna 2013 kartoittanut kouluhyvinvointia nuorten kokemana. Tutkimusaineisto on kerätty neljän eteläsavolaisen yläkoulun 8. ja 9. luokkalaisilta. Menetelmänä Janhunen käytti ainekirjoitusta. Aineita saatiin yhteensä 472 kappaletta ja tutkimukseen kelpaavia niistä oli 461. Tutkimustuloksena saatiin kouluhyvinvoinnin kymmenen osatekijää (Janhunen 2013, 46–68), joista meidän työmme kannalta oleellisimmat ovat kaverisuhteet ja vertaisryhmä, opettajien ammattitaito, asenne ja suhtautuminen oppilaisiin sekä koulun ilmapiiri ja yhteishenki.

Kaverisuhteiden ja vertaisryhmien osalta nuoret kertovat kavereiden olevan koulunkäynnin luonnollinen ja tärkein edellytys; kaverit lisäävät koulunkäynnin mukavuutta. Kirjoituksissa nuoret nostavat esiin yksin jäämisen altistavan kiusatuksi joutumiselle. Toisaalta taas kiusaaminen eristää nuoren kaveripiiriin ja kavereiden

tuoman turvan ulkopuolelle. Monet tutkimukset osoittavat kiusatuksi joutumisen yhteyden turvattomuuden tunteeseen ja myöhemmässä elämässä voi ilmetä vaikeuksia ihmissuhteiden solmimisessa ja niiden ylläpidossa. (Mts. 59–60.)

Nuoret ilmaisevat aineissaan selvän toiveen siitä, että opettajien tulisi puuttua enemmän ja voimakkaammin oppilaiden keskinäisiin suhteisiin ja etenkin ristiriitoihin. Opettajien tulisi nuorten mielestä olla niitä aikuisia, jotka näyttävät esimerkkiä nuorille ja näin opastavat nuoria elämässään eteenpäin. Nuoret korostavat myös opettajien roolia kouluviihtyvyyden edistäjinä. Opettajilta odotetaan niin ammatillista pätevyyttä ja opetettavan aineen osaamista, mutta myös vahvaa elämäntaitoa ja aikuisuutta. Nuorten mielestä opettajien tulisi toteuttaa opetusta enemmänkin kohtaamisen tasolla, kuin mekaanisesti suoraan oppikirjoista. (Mts. 61–64.)

Kouluterveyskyselyssä (2013) on myös tunnistettu opettajien puuttumattomuus oppilaiden välisiin konflikteihin. Kun kysytään opettajien puuttumisesta, kysymys on asetettu muotoon ”Kiusaamiseen ei ole puututtu koulun aikuisten toimesta”. Yläkoulujen 8. ja 9. luokkalaiset ovat väittämän kanssa 68,1 % samaa mieltä.

Koulun yleisestä ilmapiiristä nuoret itse kirjoittavat, että ilmapiiri rakentuu kaikkien kouluyhteisön jäsenten yhteisvaikutuksessa. Hyvän ilmapiirin rakentaminen on kaikkien vastuulla, joskin tässä on opettajilla erityisen suuri rooli oman käyttäytymisensä kautta. Kannustava ilmapiiri koetaan tärkeäksi ja sen tulisi rakentua oppilaiden ja opettajan väliselle positiiviselle vuorovaikutukselle, joka luo myös suvaitsevaa ilmapiiriä. Turvallinen ilmapiiri saa myös paljon huomiota. Oppilaat peräänkuuluttavat sitä, ettei koulussa tarvitsisi olla peloissaan muun muassa väkivallan ja kiusaamisen takia. Uhkaavat tekijät nähdään oppilaiden silmissä koko ilmapiiriä alentavana ja vaikuttavan negatiivisesti koulunkäynnin motivaatioon. (Janhunen 2013, 68-69.) Myös Halmeen ja Harisen (2012,30) tutkimus tukee väitettä, että väkivaltaisessa ympäristössä opiskelu laskee oppimistuloksia.

Tutkimusten ohella myös lainsäädännöllä ja kampanjoilla pyritään varmistamaan suomalaisten nuorten kouluhyvinvointi. Uudistetun oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena nimittäin on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, osallisuutta sekä ehkäistä ongelmien syntymistä. Lisäksi lailla pyritään edistämään

oppilaitosyhteistyön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa, sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287.)

Ei meidän koulussa- kampanja (2014) ottaa myös kantaa nuorten seksuaalisen häirintään ja kannustaa nimenomaan opettajia huomioimaan ja toimimaan huomattessaan tai kuullessaan seksuaalisesta häirinnästä koulussa. Kouluissa puututaan liian harvoin seksuaaliseen häirintään, teosta syyllistetään uhria, tai teot nimetään eri tavalla kuin ne todellisuudessa ovat. Kampanjan lähtökohtana on se, että ”Jokaisella nuorella on oikeus turvalliseen kouluun, jossa ei tarvitse sietää seksuaalista häirintää.” (Ei meidän koulussa- opas opettajalle, 2014.)

Uudistettu oppilas- ja opiskelijahuoltolaki linkittyy vahvasti My Space, Not Yours! – hankkeen taustalle ja näin ollen on perusteena myös meidän osuudellemme. Lain tarkoituksena on nimenomaan saada osallistettua mahdollisimman moni koulumaailmassa toimiva henkilö ottamaan vastuuta kouluyhteisön hyvinvoinnista. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan lain puitteissa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilasyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoollon toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287.)

2.4 Ennaltaehkäisyn merkitys

Kyseessä on ennaltaehkäisevän mallin rakentaminen, joten meidän on syytä avata ennaltaehkäisyä myös käsitteenä ja tarkastella sitä nuorisotyön näkökulmasta. Ennaltaehkäisy on kaiken kaikkiaan yksi nuorisotyöntekijän perustehtävistä, vaikka sitä ei aina tehdä tiedostetusti. Tapio & Kuula (2013, 8) painottavat, että nuorisotyön leimana on nimenomaan ennaltaehkäisevä työ, olipa kyseessä mikä tahansa ongelma. Paakki & Vuohelainen (2013, 231) kertovat puolestaan, että ehkäisevän työn painopisteinä toimivat osallisuus ja yhteisöllisyys, joita on myös meille opintojen aikana painotettu.

Nuorisotyön eettisissä ohjeissa on myös painotettu ennaltaehkäisyn merkitystä. Erityisesti kohdassa ”Nuorisotyö on kohtaamista, kannustavaa kasvatusta ja yhdessä tekemistä” korostetaan, että nuorisotyöntekijän tulisi olla turvallinen aikuinen nuorelle, ja nuorisotyöntekijän tulisi osata vastata nuorta askarruttaviin kysymyksiin. Tähän voidaan liittää ennaltaehkäisyn näkökulma, jossa on tärkeää, että nuori on tietoinen itseensä liittyvistä asioista, ja tuki on oltava hänen ulottuvissaan ja saatavilla. Eettisten ohjeiden mukaan nuorisotyöntekijän on toimittava nuorten näkökulman esiintuojana, mikä konkretisoituu yksinkertaisesti nuorten mielipiteiden huomioon ottamisella. Nuorisotyöntekijän tulee myös kannustaa nuoria ottamaan vastuuta ja kehittämään epäkohtia itsenäisesti. Kannustaminen itsenäiseen toimintaan on ensisijaisen tärkeää ennaltaehkäisyn näkökulmasta. (Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus, 2012.) Meidän työhömmä ja ennaltaehkäisyyn kytkeytyy vielä eettinen ohje, jonka mukaan tulee toimia yhteistyössä muiden ammatti- ja toimijatahojen kanssa. Erityisesti tällaisessa ennaltaehkäisevässä työssä on tärkeää, että työtiimi on monialainen, ja nuoret oppivat tuntemaan erilaisia heidän kanssaan työskenteleviä tahoja.

Ennaltaehkäisyä käsiteltäessä on hyvä ottaa huomioon, mitä lastensuojelulaki siitä sanoo. Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) määritellään pykälässä 3a ehkäisevä lastensuojelu seuraavasti: "Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa." Kyseessä on palvelu, jota kunta järjestää lastensuojelun ohessa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi silloin, kun lapsi tai perhe ei ole varsinaisen lastensuojelun asiakkaana. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Mielestämme jokaisen lasten ja nuorten kanssa toimivan tulisi kiinnittää huomiota ennaltaehkäisyyn, vaikka sitten piilotavoitteena muun toiminnan ohella. Sen ei tule olla vain kunnan tarjoama palvelu ja liitettävissä varsinaiseen lastensuojeluun, vaan meidän jokaisen alalla työskentelevän velvollisuus. Lastensuojelulaki myös velvoittaa pykälässä 12 kuntia laatimaan suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Tässä suunnitelmassa on oltava muun muassa tiedot lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Seksuaalista häirintää on mahdollista ennaltaehkäistä puhumalla asiasta avoimesti ja tiedottamalla opiskelijoille esimerkiksi häirinnän ilmenemistavoista. Ennaltaehkäisyä edesauttaa se, että yhteisössä aihe otetaan vakavasti, ja koko yhteisö on valmis työskentelemään häirinnän ehkäisemiseksi. (Opiskeluterveydenhuollon opas 2006, 99.)

3 SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Tasa-arvolaki (8.8.1986/609) määrittelee häirinnän kirjaimellisesti näin: "Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri." Myös rikoslaki (19.12.1889/39) sivuaa seksuaalista häirintää luvussa 20. Rikoslaisissa seksuaalinen ahdistelu määritellään kosketteluksi, joka loukkaa uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Seksuaalisen häirinnän määrittelyyn vaikuttaa Jussi Aaltosen mukaan (2012, 83) pitkälti kohteen tulkinta tilanteesta, ei niinkään se mikä on ollut tekijän motiivi tai uskomus. Näin ollen seksuaaliseen häirintään voi syllistyä myös tahattomasti ja vahingossa. Toisin sanoen, jos kohde kokee toiminnan epämiellyttäväksi ja rohkenee ilmaista kantansa, on toiminta lopetettava, sillä kiellosta huolimatta toiminnan jatkaminen luokitellaan seksuaaliseksi häirinnäksi.

3.1 Seksuaalinen häirintä nuorten kokemana

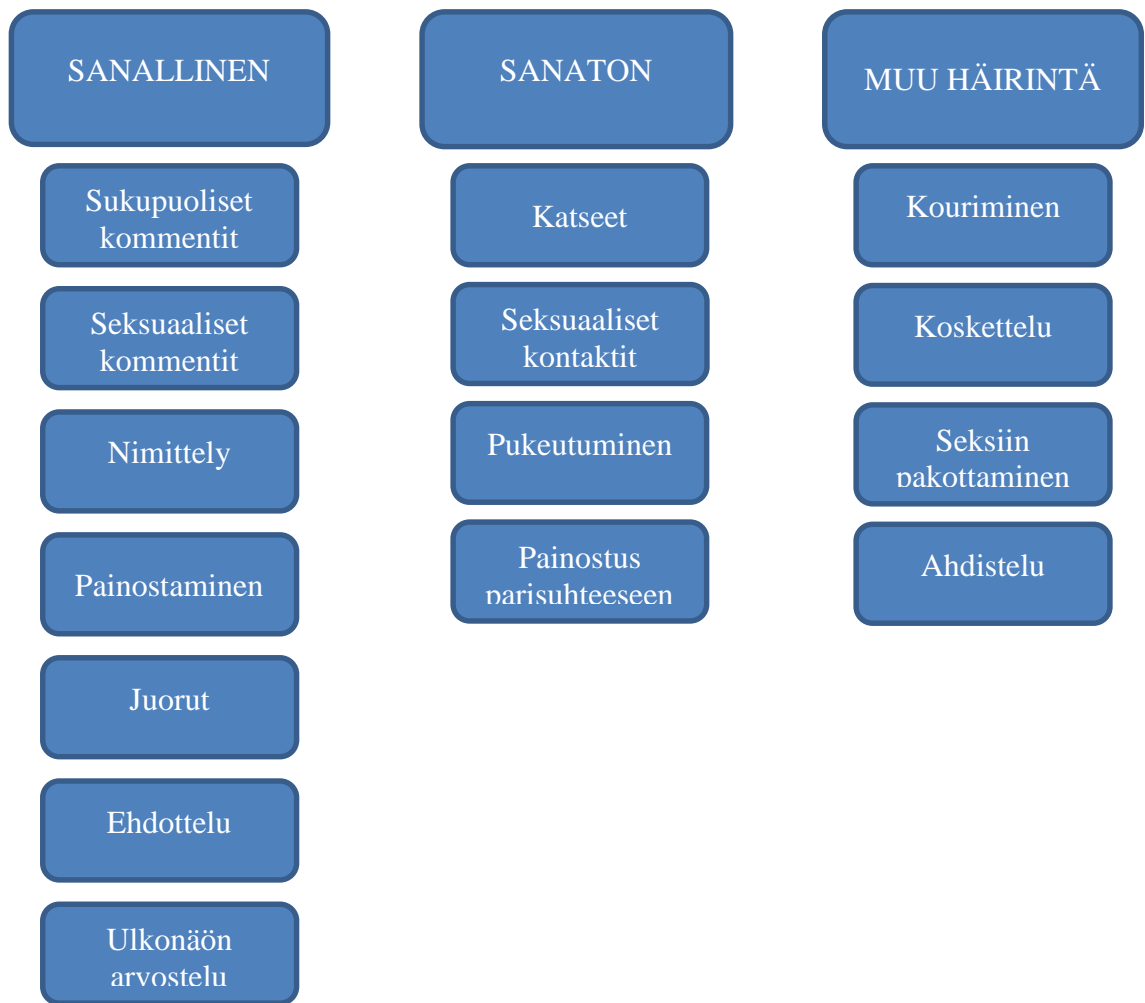
Seksuaalinen häirintä voi ilmetä monella eri tavalla, kuten jo edellä kävi ilmi. Työterveyslaitoksen mukaan (2014) häirintä voi olla seksuaalisesti vihjailevia eleitä ja ilmeitä, härskejä puheita, kaksimielisiä vitsejä, seksuaalisesti väritynyt kommunikaatio, sähköpostit tai puhelinsoitot, fyysistä koskettelua, sekä ehdottelua ja vaatimuksia liittyen seksuaaliseen kanssakäymiseen. Witkowska (2005) on tutkimuksensa pohjalta tuonut esiin sen, mitä ruotsalaiset nuoret mieltävät seksuaaliseksi häirinnäksi. Witkowska (2005, 25) on jaotellut seksuaalisen häirinnän nuorten kertoman mukaisesti sanalliseen häirintään, sanattomaan häirintään,

seksuaalisesti uhkaavaan käytökseen ja opettajalta oppilaaseen kohdistuvaan häirintään. Vaikka tutkimus onkin tehty Ruotsissa, emme näe syytä, miksei samat seksuaalisen häirinnän muodot pätsi myös Suomessa.

Tyttöjen kokema häirintä on yleisimmin sanallista. Tytöt kokevat sanallista häirintää eniten sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvinä kommentteina. Seuraavina tulevat nimittely, painostaminen seksuaalisiin tekoihin ja seksuaaliset juorut. Tytöt kokevat sanallisen häirinnän toistuvana ja varsinaisena ongelmana varsinkin koulussa. Seuraavaksi yleisin häirinnän muoto on sanaton häirintä. Suurimpina sanattoman häirinnän muotoina tytöt pitävät seksuaalisia katseita ja kontakteja, painostavaa pukeutumista ja painostamista parisuhteisiin. Seksuaalisesti uhkaavan käytöksen tytöt kokevat olevan paljon vähäisempää kuin sanallinen tai sanaton häirintä. Seksuaalisesti uhkaavana käytöksenä pidetään esimerkiksi kourimista, henkilökohtaisten alueiden koskettelua, seksiin pakottamista sekä ahdistelua. Opettajalta oppilaaseen kohdistuvaksi seksuaaliseksi häirinnäksi tytöt nimeävät kommentteja sukupuolesta tai seksuaalisuudesta, ehdotteluja, koskettelua, ja vaatimuksia seksiin. (Mts. 33–35.)

Pojat puolestaan luokittelevat sanallisen seksuaalisen häirinnän pääasiallisesti ilkeiksi kommentteiksi sukupuolesta, ulkonäön arvosteluksi sekä nimittelyksi. Sanattoman häirinnän osalta koetuimpia ovat seksuaalisten kontaktien hakeminen, seksuaaliset katseet sekä painostaminen parisuhteisiin. Seksuaalisesti uhkaavaksi käytökseksi nimetään tutkimuksessa poikien osalta kouriminen, henkilökohtaisten alueiden koskettelu, seksiin pakottaminen ja ahdistelu – samat kuin tytöillä. Pojilla on kokemusta myös opettajan tekemästä häirinnästä. Tällaisella toiminnalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa enimmäkseen ilkeitä kommentteja sukupuolesta ja seksuaalisuudesta, ehdotteluja, ja vaatimuksia seksistä. (Mts. 35–38.)

Witkowska (2005) on saanut kattavasti koottua sen, mitä nuoret pitävät seksuaalisena häirintänä. Nämä häirinnän osatekijät kokosimme kuvaan 1, ja näitä ovat sanallinen, sanaton ja muu häirintä. Kuvaan emme erotelleet sukupuolia, emmekä sitä, onko tekijä opettaja vai joku muu, sillä häirinnän muodot ovat samat näistä tekijöistä riippumatta.

KUVA 1 Nuorten kokema seksuaalinen häirintä (Witkowska 2005)

Kirves ym. (2009, 38-39) korostavat, että nuoret kokevat selvästi eniten häirintää toisten nuorten tekemänä. Sanna Aaltonen (2006, 301) kertoo, että nuoret pyrkivät ymmärtämään häirintää sitä kautta, millainen teko on ja missä se tapahtuu. Keskeistä teon määrittelyssä nuorille on myös se, kuka tekee ja kenelle. Nuorten poikien tekemää häirintää pyritään tyttöjen keskuudessa ymmärtämään ja selittämään muun muassa hormonien jylläämisellä. Häiritsijän ollessa tyttö, tyttö koetaan yleensä väärällä tavalla seksuaaliseksi ja rivoksi. Yleisin käsitys Aaltosen mukaan (mts. 365-367) on se, että pojat häiritsevät tyttöjä, mutta nuoret tunnistavat häirinnän tapahtuvan ajoittain myös tytöltä pojalle.

Sanna Aaltonen kertoo (2006), että nuorten keskuudessa seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun määrittelyssä tärkeää on itse teon lisäksi se, kuka tekee ja kenelle. Häiritsijöistä puhuttaessa joitakin ryhmiä demonisoidaan ja toisia ryhmiä pyritään

ymmärtämään ja antamaan heille anteeksi. Esimerkiksi ulkomaalaistaustaiset pojat ovat joidenkin tyttöjen puheissa eksoottisia ja kohteliaita, mutta samalla myös suorasukaisia ehdottelijoita, joiden käytöstä ei osata ennakoita. Suomalaisen humalaisen taholta tuleva häirintä voidaan taas tuntea tuttuna ja ennakoitavana, ja sitä kautta helposti vältettävissä olevalta ja ohitettavana häirtana. Tyttöjen ja poikien välillä on eroja siinä, miten he pyrkivät selittämään seksuaalisen häirinnän. Pojat nostavat syyksi hormonien vaikutuksen sekä viittaavat perverssiin poikkeavuuteen. Tytöt taas puolestaan nostavat valtaosin syyksi kulttuuri- ja etnisyserot. (Mts. 301–302, 366, 368.)

3.2 Median ja internetin rooli

Vilkan mukaan (2011,112) median vaikutus on nykyään valtavan suuri lasten ja nuorten kehitykseen. Koulu on tänä päivänä vain yksi oppimisympäristö, ja monet seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvät asiat opitaankin koulujen ulkopuolella. Oppi on saatu muun muassa elokuvista, tv-sarjoista, mainoksista, pornosivuilta ja tyttölehdistä. Vilka (2011, 112) myös epäilee, että juuri median pornoistuminen olisi lisännyt tyttöjen ja naisten joutumista seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Vilka (2011,114) kuitenkin painottaa, että ongelma ei ole niinkään median sisällössä, vaan medialukutaidossa ja varsinkin siinä, kuinka pornahtavaa sisältöä pitäisi tulkita.

Nykyään internetin ollessa yksi nuorten jokapäiväisistä ympäristöistä, myös siellä joudutaan kohtaamaan seksuaalista häirintää. Internetissä häirintä voi tapahtua muun muassa sosiaalisessa mediassa, blogeissa, keskustelupalstoilla tai sähköpostin välityksellä (Vilka 2011,116.) Mannerheimin Lastensuojeluliiton Nuortennetin mukaan (2015) netissä tapahtuvaa häirintää voi olla esimerkiksi seksistä kertominen, asiattomat huomautukset ulkonäköön tai seksuaalisuuteen liittyen, alastonkuvien pyytäminen, linkkien lähettely esimerkiksi pornosivuille, erilaiset pyynnöt esimerkiksi riisuuntumaan ja koskettelemaan itseä sekä toisen ihmisen riisuuntuminen ja itsensä koskettelu.

Nettipoliisi Marko Forss on kirjassaan Fobban sosiaalisen median selviytymistaidot (2014) myös nostanut esille faktan, että lasten ja nuorten suosimissa sosiaalisen median palveluissa seksuaalirikoksen uhriksi joutumisen riski on kasvanut vuosien myötä. Nuorten suosimat palvelut vaihtelevat ja muuttuvat trendien myötä, mutta tietynlaisissa

palveluissa korostuvat tietynlaiset rikosmuodot. Forss (2014, 13–14) painottaa sitä, että yleensä rikokseksi asti edenneet seksuaaliset teot sosiaalisessa mediassa jäävät helposti poliisin haaviin, koska internetistä on helppo löytää sieltä poistettujakin tietoja. Forss (2014, 20) korostaa myös sitä faktaa, että on hankalampaa puuttua häirintään kun molemmat osapuolet ovat alle 18-vuotiaita, helpompaa puuttumisesta tekee tekijän täysi-ikäisyys ja uhrin ala-ikäisyys.

Forss (2014, 133-135) jakaa netissä tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön kolmeen erilaiseen tekotapaan: seksuaalissävytteinen viestintä, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavien kuvien ja videon lähettäminen sekä linkittäminen, ja reaaliaikainen webkamerayhteys. Seksuaalirikoksia vertaillen seksuaalissävytteistä viestintää pidetään ”kevyempänä”, kuin esimerkiksi webkamerayhteyttä. Nämä kaikki kuitenkin ovat vakavia rikoksia, ja niihin puututaan kaikkiin samalla vakavuudella.

3.3 Seksuaalisen häirinnän seuraukset

Seksuaalinen häirintä loukkaa aina yksilön itsemääräämisoikeutta, koskemattomuutta ja oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen. Esimerkiksi koulussa tapahtuva häirintä vaikuttaa uhriin henkilökohtaisella tasolla, koulun ilmapiiriin sekä uhrin pahoinvoinnin kautta perheisiin ja koko yhteiskuntaan. (Sisäasianministeriö 2012, 11.)

Seksuaalisesta häirinnästä voi seurata uhriksi joutuneelle voimakkaita kielteisiä tunteita, ajatuksia ja itesyytöksiä. Lisäksi stressioireet, masennus ja muu psyykinen sairastuminen voi johtua seksuaalisesta häirinnästä. Häirintä voi myös vaikuttaa uhrin muihin ihmissuhteisiin aiheuttaen niissä ongelmia. Jatkuva sairastelu, poissaolo, erilaiset terveyden ja hyvinvoinnin häiriöt ja jopa totaalinen työkyvyttömyys voivat myös kieliä seksuaalisesta häirinnästä. (Työterveyslaitos 2014.)

Vilka (2011, 129-130) kertoo nuorten kohdalla tyypillisiä oireita olevan seksuaalikehityksen häiriintyminen, yliseksualisoitunut käytös, kyvyttömyys ihmissuhteiden luomiseen, aggressiivinen seksuaalinen käytös, pelokkuus, vetäytyminen, painajaiset, univaikkeudet, keskittymiskyvyttömyys, masennus, ahdistus ja huono koulu menestys. Usein varhaisessa vaiheessa opittu seksuaalinen käytösmalli, tässä tapauksessa häirintä, voi johtaa myös siihen, että uhri käyttää tulevaisuudessa tätä

samaista käytösmallia. Eli toisin sanoen uhrilla saattaa esiintyä seksuaalisesti häiritsevää käytöstä myöhemmässä elämänvaiheessa.

Honkatukia (2000, 51-52) on kartoittanut seksuaalisesta häirinnästä aiheutuvia fyysisiä oireita uhrille. Hänen mukaansa oireisiin voi kuulua selän alaosan kivut, vatsakivut päänsärky, niska- ja hartiakivut, ärtyneisyys. Honkatukia (2000, 52) on huomannut, että häirinnän uhreilla nämä oireet ovat yleisimpiä, kuin henkilöillä, jotka eivät ole kokeneet seksuaalista häirintää.

Seuraukset tekijällä

Rikoslain (19.12.1889/39) mukaan seksuaalisesta ahdistelusta tuomitaan sakkoihin tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Laki on tullut voimaan syyskuussa 2014, eikä se sisällä sanallista ahdistelua tai häirintää. Sanallisesta häirinnästä kuitenkin voidaan nostaa syyte kunnianloukkausnimikkeellä. (Kerkelä 2015).

Kerkelän mukaan (2015) uuden lain puitteissa rikostutkinnassa on yli sata tapausta, mikä kieli selvästi uuden lain tarpeellisuudesta. Kyseessä on asianomistajarikos, mikä tarkoittaa sitä, että syytteen nostamiseksi uhrin täytyy vaatia rangaistusta. Kerkelän mukaan (2015) eräs seksuaalisesta ahdistelusta tuomittu mies sai joulukuussa 2014 80 päivän ehdollisen vankeustuomion ja hänet määrättiin maksamaan naiselle 800 euroa kärsimyskorvauksia.

Knaappila (2014) kirjoitti artikkelissaan, että Savonlinnassa yrityksen esimies sai tuomion vuonna 2014 työturvallisuusrikoksesta, työsyrynnästä, lievistä pahoinpitelystä ja kunnianloukkauksesta, vaikka kyseessä oli seksuaalinen häirintä. Esimies oli vuonna 2011 ehdottanut alaiselleen, alaikäiselle pojalle, työpäivän aikana seksiä, käynyt alaiseen kiinni ja uhkaillut tätä. Sopimattomat ehdottelut ovat Knaappilan mukaan (2014) alkaneet jo työhaastattelussa. Häirinnän jatkuessa alainen oli irtisanoutunut. Esimies sai sakkoja 420 euroa ja hänen tuli maksaa alaiselleen 1 700 euroa korvauksia henkisestä kärsimyksestä, kunnianloukkauksesta ja vahingonkorvauksena työsyrynnästä. Lisäksi esimiehen täytyi maksaa oikeudenkäyntikuluja 530 euroa. (Mt.) Tämä tapaus osoittaa sen, että seksuaaliseen häirintään nivoutuu paljon erilaisia asioita, jotka ovat rangaistavissa.

Tasa-arvolain pykälän 8d (8.8.1986/609) mukaan myös työnantajaa, joka on tiennyt työpaikalla tapahtuneen seksuaalista häirintää, voidaan syyttää syrjinnästä, jos tämä ei ryhdy käytettävissä oleviin toimiin häirinnän poistamiseksi. Tuomioksi rikoslain (19.12.1889/39) luvun 47 pykälässä 3 on määritelty sakko rangaistus tai pahimmillaan vankeutta kuusi kuukautta.

3.4 Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö

Kaikki väkivalta on aina vallan väärinkäyttöä ja kontrollointia, niin parisuhteessa kuin muissakin ihmissuhteissa. Seksuaalinen häirintä voi pahimmillaan johtaa hyväksikäyttöön ja väkivaltaan.

Seksuaalinen väkivalta voi olla erittäin monitahoista. Tähän väkivallan muotoon voi liittyä seksiin painostamista syyttelemällä tai haukkumalla frigidiksi, seksillä kiristäminen ja suojaamattomaan seksiin painostaminen. Seksuaalinen väkivalta on tehokas nöyryyttämisen keino, eikä sitä juurikaan voi erottaa tekijän käyttämästä henkisestä alistamisesta ja kontrolloinnista tai fyysisestä väkivallasta. (Aaltonen 2012, 122.)

Seksuaalinen hyväksikäyttö määritellään seuraavasti: siihen kuuluvat henkilön koskemattomuutta loukkaavat teot, kuten tirkistely, henkilön johdattelu paljastamaan sukupuolielimensä, tai kuvaaminen seksuaalisessa tarkoituksessa, sekä henkilön saattaminen katsomaan pornografista materiaalia tai toisen henkilön sukupuolielimiä. Lisäksi seksuaalista hyväksikäyttöä on tahdonvastainen seksuaalinen koskettelu tai seksuaalinen väkivalta, henkilön johdattelu koskettamaan toisen henkilön sukupuolielimiä tai osallistumaan sukupuoliseen toimintaan, tahdonvastainen yhdyntä tai sen yritys sekä prostituutio. (Tiitinen 2014.) Vasta 1900-luvun puolivälin jälkeen kyseinen ilmiö alettiin havaitsemaan ja tunnistamaan (Käypä hoito-suositus 2001). Laitinen ja Väyrynen (2011,276) korostavat, että lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhuttaessa kyseessä on erittäin haastava sosiaalinen ongelma, jota on tutkittu usealla eri tieteenalalla.

Suomen rikoslaki (20.5.2011/540) määrittelee seksuaalisen hyväksikäytön seuraavalla tavalla pykälässä kuusi: ”Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista

vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa, jos rikos ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka menettelee 1 momentissa tai edellä tässä momentissa tarkoitetulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.”

4 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää malli, jonka avulla on helpompi käsitellä seksuaalisen häirinnän teemoja nuorten kanssa. Lisäksi mallin avulla tuomme aiheeseen liittyvää tietoutta julki ja nuoret oppivat tunnistamaan seksuaalisen häirinnän paremmin, ja oppivat puhumaan siitä. Toimintamallin myötä toivottavasti pystyisimme myös lievittämään aiheeseen liittyvää puhumattomuuden kulttuuria.

Ideamme on toteuttaa toimintamalli, joka on suunnattu nuorilta nuorille, joten osallistamme itse nuoria mallin suunnittelussa ja toteutuksessa. Toimintamalli tulee olemaan sovellutus päihdeputkesta. Yleisesti putken päässä on jonkinlainen palautekeskustelu. Parhaimmillaan putkella saadaan aikaan keskustelua ja nuorten oman pohdinnan syntymistä. (Pohjonen 2013.) Päihdeputkia on toteutettu siten, että osallistujat etenevät toimintapisteitä yksi kerrallaan jonkin tarinan tai kertomuksen mukaisessa järjestyksessä. Putken peruseriaate on ollut toiminnallisuudessa ja elämyksellisyydessä. Koska kaikkien tämän kaltaisten tapahtumien runko on kiinni toteuttajistaan, on päihdeputkia olemassa yleisöä osallistavia ja huomioonottavia, sekä niitä, joissa osallistujat ovat vain katsomassa ja kuulemassa. Yleisesti päihdeputkien tarkoituksena on tarjota nuorille kokemuksellista ja elämyksellistä päihdekasvatusta. (Innokylä 2015.) Myös meidän mallimme tarkoituksena on herättää nuorissa keskustelua ja pohdintaa, vaikka aiheena on seksuaalinen häirintä. Kiinnostuksen

herääminen edistää aiheesta puhumista, joka puolestaan lisää tietoisuutta seksuaalisesta häirinnästä.

Päihdeputkimenetelmän mallintamisessa voimme hyödyntää Benchmarking-menetelmää, sillä benchmarking on toiminnankehittämismenetelmä, jossa omaa toimintaa verrataan tiedossa olevaan paremmin sujuvaan toimintaan (Innokylä 2013). Meidän tarkoituksena on siis soveltaa seksuaalisen häirinnän teemoja päihdeputkimalliin. Vaikka toteutamme sen rastiratana, päihdeputken idea säilyy toiminnallisuuden ja teema-työskentelyn osalta. Nuoret tutustuvat elämyksellisesti aiheeseen, ja lisäksi rasteilla on toimintaa, joka toivottavasti herättää nuorissa keskustelua ja ajatuksia.

Lisäksi on tärkeää saada yhteistyökumppanit ja auttavat tahot kiinnostumaan tekemästämme työstä, koska tällaisen mallin juurruttaminen esimerkiksi Mikkelin Olkkarin toimintaan on mielestämme erittäin tärkeää nuorten hyvinvoinnin ja kouluviihtyvyyden kannalta. Yhteistyö eri organisaatioiden välillä olisi myös jatkuvaa ja luontevaa, kun olisi jokin konkreettinen asia, jonka äärelle eri tahot palaavat uudestaan.

Mitä tulee näkökulmavalintaan, pyrimme unohtamaan sukupuoleen liittyvät yleistyksiset. Naistutkimusten valossa korostetaan sitä, että sukupuoli jäsentää sosiaalista elämää, ja että käyttäytymisemme ja valintamme ovat yleensä jollakin tavalla liitoksissa sukupuoleemme (Honkatukia 2000, 155). Nykypäivänä kuitenkin on huomioitava sukupuolen monimuotoisuus sekä moninaiset seksuaalisuudet. Juurikin näistä syistä sekä kouluterveyskyselyn tulosten johdosta, pyrimme eroon siitä ennakoasetelmasta, että se on aina mies, joka lyö, hyväksikäyttää tai kohtelee kaltoin vertaistaan. Asetelma voi olla myös toisin päin. Lisäksi toiseksi näkökulmaksi valikoitui ennaltaehkäisy, koska ennaltaehkäisyllä voidaan minimoida riskejä ja vähentää seksuaalista häirintää jo ennen kuin nuoret joutuvat sitä kokemaan (ks. lisää luku 2.4).

5 ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINNALLINEN MALLI

5.1 Mallin kehittäminen

Jotta saisimme hyvän pohjan kehittämistyölle, halusimme selvittää mikä on kehittämistyön prosessi ja kuinka tämä prosessi viedään eteenpäin. Löysimme monia vaihtoehtoja, mutta meidän työemme kannalta paras oli ehdottomasti Pentti Roution (2007) kuvaama prosessi. Routio kertoo kehittämistyön etenevän neljän vaiheen kautta. Nämä vaiheet ovat:

1. Arvioiva tilanteen toteaminen (nykytilanteen läpikäyminen ja tarpeet parannuksille)
2. Analyysi (mahdollisuudet muuttaa asioita ja asioiden väliset riippuvuudet)
3. Synteesi (ehdotus asiantilan parantamiseksi)
4. Arviointi

Routio (2007) myös korostaa sitä, että varsinkin niissä kehittämishankkeissa, joissa on mukana paljon ihmisiä, eivät nämä vaiheet välttämättä kulje suoraviivaisesti ensimmäisestä vaiheesta viimeiseen, vaan vaiheissa saatetaan joutua palaamaan edellisiin tai jotkin vaiheet voivat jäädä vähäiselle huomiolle.

Toiminnallisen mallin kehittämisen lähtökohtana on My Space, Not Yours!-hanke ja hankkeen tiimoilta käyty palaveri Lyseon koulun kanssa. Palaverissa puhuttiin yleisesti seksuaalisen häirinnän korkeista kokijaluvuista ja kerrottiin alustava suunnitelma ennaltaehkäisevän mallin teosta. Lyseon koulun opettajat tarttuivat kiinni ideaan ja halusivat mallin olevan osa heidän syystapahtumaansa 4.11.2015. Koemme tämän vastaavan Roution (2007) kuvaaman prosessin ensimmäistä vaihetta, sillä lähtökohdat kerrottiin, niistä keskusteltiin ja tarve tällaiselle toiminnalle ilmaistiin selkeästi. Samassa palaverissa saimme myös ilmaisutaidon ja äidinkielen opettajan lupaamaan käyttöömmme yhdeksäsluokkalaisten ilmaisutaidonryhmän, sillä heille ei vielä ollut varsinaista opetussuunnitelmaa syksyille 2015. Halusimme nuoret mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mukaan suunnitteluun, joten sovimme menevämmme jo saman viikon perjantaina ilmaisutaidon tunnille. Koska tapahtuman pohjaideana on "nuorilta nuorille", myös tästä syystä on erittäin tärkeää saada nuoret mukaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi meille määriteltiin palaverissa rastien määrä, jotka saisimme toteuttaa. Saimme vastuullemme yhteensä kolme rastia ja ne olisivat osa yhdeksäsluokkalaisille suunnattua rastirataa, jolla rasteja on yhteensä kuusi. Jokaisen

rastin kesto oli kaksikymmentä minuuttia. Kahdeksas- ja seitsemäsluokkalaisille oli omat rastinsa, joista huolehtivat Lyseon koulun opettajat sekä muu henkilökunta.

Ilmaisutaidon ryhmäläisten kanssa tapasimme yhteensä 7 kertaa ennen varsinaista tapahtumaa. Ensimmäisillä tapaamiskerroilla keskustelimme ilmaisutaidon oppilaiden kanssa seksuaalisesta häirinnästä ja selvitimme heidän tietämyksensä seksuaalisesta häirinnästä. Kaiken kaikkiaan nuorille tuntui olevan hyvin selvillä seksuaalisen häirinnän ilmiöt, mutta he eivät välttämättä osanneet nimetä niitä seksuaaliseksi häirinnäksi. Lähestyimme asiaa myös toiselta näkökannalta, jotta saisimme selvästi esiin ne asiat, joista nuoret haluavat saada lisää tietoa. Käytimme keskustelun tukena keskustelu-rivi- ja Learning Cafe- menetelmiä. Käytetyt menetelmät, keskustelun aiheet ja tulokset näkyvät liitteessä 1 kokonaisuudessaan. Näiden keskustelujen pohjalta me saimme päätettyä rastien teemat, joiksi valikoimme turvataidot, seuraukset ja itsetunnon. Nämä tapaamiskerrat vastaavat Roution (2007) kuvailemaa analyysivaihetta, jossa tarkoituksena on kartoittaa lähtötasoa ja selvittää tilanteen muuttamismahdollisuudet.

Kun nuoret saivat valita käsiteltävät teemat, varmistui asioiden mielekkyys ja tärkeys nuorille itselleen. Me emme ulkopuolisina aikuisina voineet tietää etukäteen, mitä tietoa nuorilla jo oli, ja mistä he haluaisivat tietää lisää. Seksuaalisen häirinnän käsittelyn ja rastien suunnittelun haasteena oli se, että ilmaisutaidon ryhmäläisistä puolet olivat ensimmäisellä tapaamiskerralla tutustumassa työelämään, jonka jälkeen toinen puolikas oli samaisella jaksolla seuraavat kaksi viikkoa.

Ilmaisutaidon ryhmäläisten konkreettinen tuotos rasteille oli kaksi näytelmää. Näitä näytelmiä alettiin muotouttamaan ja suunnittelemaan kolmannella tapaamiskerralla, kun tietopohja oli käyty nuorten kanssa läpi. Puolet ilmaisutaidon ryhmäläisistä aloittivat käsikirjoittamisen parityönä tuolla kolmannella tapaamiskerralla, ja toinen puolikas teki käsikirjoitusprosessia neljännellä tapaamiskerralla. Parityönä käsikirjoittaminen toteutettiin hyödyntäen Google Drive- palvelua. Nuoret ohjeistimme tehtävään kertomalla rastien teemat, joille näytelmät tulevat. Lisäksi kehotimme heitä kirjoittamaan mahdollisimman totuudenmukaisesti ja siten, että tilanteet olisivat mahdollisimman aitoja. Tämä vaihe sijoittuu Roution (2007) mallin kolmannen ja

neljännen vaiheen välivaiheille, sillä olemme jo askeleen lähempänä varsinaisia näytelmiä, mutta kyseessä on vielä kuitenkin asian kartoittaminen ja suunnittelu.

Kun molemmat ilmaisutaidon ryhmät olivat saaneet käsikirjotukset tehtyä, neljä tyttöä kirjoitti käsikirjoitukset yhteen valikoiden kaikista käsikirjoituksista ne elementit ja roolihahmot, jotka sopivat parhaiten turvataito- ja seuraus-rasteille. Käsikirjoitusten yhteenvetoon meni kaksi tapaamiskertaa.

Koska rasteja oli kolme, emme olisi voineet kahdestaan mitenkään olla ohjaamassa ja suunnittelemassa näitä kaikkia. Tästä syystä käännyimme Mikkelin ammattikorkeakoulun puoleen ja saimme luvan pyytää yhteisöpedagogien projektiosaamisen kurssilaisia osallistumaan rastien toteuttamiseen, neljä heistä innostui työstämme. Projektikurssilaisten vastuulla olivat turvataito- ja seurausrastien toiminnalliset osuudet. Toiminnallisilla menetelmillä oli tarkoitus osallistaa rasteja kiertävät luokat pohtimaan seksuaalista häirintää ja antaa heille mahdollisimman relevanttia tietoa aiheeseen liittyen. Projektikurssilaisten kanssa työskentely tapahtui lähinnä palavereissa ja Facebookin ryhmäkeskustelua käyttäen. Yritimme parhaamme mukaan täyttää projektikurssilaisten tarpeet työskentelyn suhteen, kuten tiedonannon ja yhteistyökumppaneiden tapaamiset. Projektikurssilaiset pääsivät myös mukaan ilmaisutaidon tunneille. Heidän tehtävänä oli leikittää muita oppilaita sillä välin, kun neljän tytön porukka työsti käsikirjoituksia. Näytelmien harjoittelukerralla projektikurssilaiset olivat harjoituksissa mukana, jotta he saisivat käsityksen rastien kokonaisuudesta. Tällä välin me organisaattoreina pääsimme leikittämään niitä oppilaita, jotka eivät olleet näytelmissä mukana.

My Space, Not Yours!-hankkeen koordinaattorin toiveesta meidän mukaamme haluttiin myös etsivä nuorisotyöntekijä Olkkarista. Organisoimiemme rastien yhteistyökumppanit vastuualueineen ovat nähtävissä KUVA 2 ja koko prosessin kuvaus kokonaisuutena on kuvattu liitteessä 2.

KUVA 2 Yhteistyökumppanit ja heidän vastualueensa

Mielestämme seksuaalisen häirinnän teemoilla ideoitu rastirata oli syytä toteuttaa hienovaraisemmin kuin varsinainen päihdeputki. Meidän oli otettava huomioon kohderyhmä, sillä näistä asioista ei mielestämme voi puhua samalla tavalla esimerkiksi seitsemäsluokkalaisille ja yhdeksäsluokkalaisille. Lisäksi teemoja käsitellessä hienotunteisuus on äärimmäisen tärkeää. Koskaan ei voi tietää, onko esimerkiksi joku osallistujista joutunut kokemaan seksuaalista häirintää, tai onko jokin vastaava tilanne ollut uhrille traumaattinen. Tätä painotimme myös projektikurssilaisille.

Koska rasteille osallistuivat automaattisesti Lyseon koulun yhdeksäsluokkalaiset, ei tarvetta erilliselle mainostamiselle ollut. Yhteistyökumppaneille teimme kutsun (liite 3), jotta heilläkin oli mahdollisuus nähdä rastirata konkreettisesti. Yhteistyökumppaneina tarkoitamme Olkkaria, Lyseon koulun opettajia, Mikkelin ammattikorkeakoulun projektiosaamisen kurssin oppilaita, sekä opinnäytetyömme ohjaajaa ja muuta ammattikorkeakoulun henkilöstöä. Kutsu oli suunnattu myös My Space, Not Yours!-hankkeen sidosryhmille sekä yhdeksäsluokkalaisten vanhemmille. Yhteistyökumppanien kutsuminen tapahtumaan perustui lähinnä palautteen saannille ja tapahtuman jatkuvuuden takaamiselle. Näin mahdollisilla tapahtuman jatkajilla olisi konkreettinen näkemys siitä, kuinka rastit olivat pilotoinnissa toteutettu, ja kuinka niitä voisi tulevaisuudessa kehittää ja toteuttaa toimivammaksi kokonaisuudeksi. Lisäksi

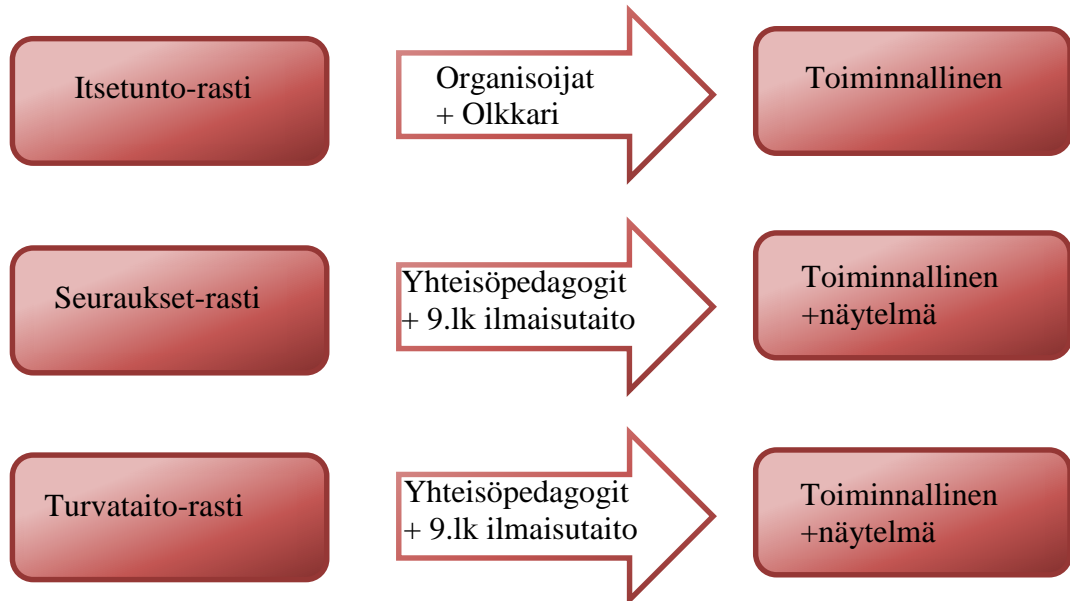
syynä oli mallin sopivuuden arviointi yhteisöpedagogin opintoihin. Palaute oli tärkeää myös oman ammatillisen kasvumme kannalta.

Roution (2007) prosessimallin kolmas ja neljäs vaihe, eli synteesi ja arviointi, toteutuivat meidän kohdallamme siten, että kolmas vaihe kuvasti itse tapahtumaa ja neljäs vaihe palautteilla kerättyä arviointia. Arvioimme tuotettua toimintaa erilaisilla palautekyselyillä ja suullisella palautteella toiminnan aikana. Palautekyselyt suunnattiin tapahtumaan osallistuneille ja sen toteuttaneille nuorille erikseen. Palautelomakkeet ovat tämän raportin lopussa (liitteet 4 ja 5). Olisi myös mielenkiintoista saada myöhemmin palautetta Lyseon koulun opettajilta ja muilta ohjaajilta, että onko myöhemmässä vaiheessa tapahtunut muutosta esimerkiksi seksuaaliterveydestä puhuttaessa. Tätä palautetta emme kuitenkaan kerkeä keräämään opinnäytetyön puitteissa. Myös palaute Viola ry:ltä oli tärkeää meille, koska edistämme heidän hankettaan, ja toimimme tiiviissä yhteistyössä heidän kanssaan. Tärkein palaute kuitenkin tuli nuorilta itseltään, jotka ovat hankkeen ja opinnäytteemme pääasiallinen kohderyhmä.

5.2 Toteutus ja palaute

4.11.2015 keskiviikkona klo 12.15 Lyseon koulun oppilaat aloittivat luokka-asteittain järjestettyjen rastien kiertämisen. Meidän rastimme olivat suunnattu vain yhdeksäsluokkalaisille, joten rasteillamme kävi yhteensä kuusi luokkaa, arvioiden nuoria tavoitimme noin 120 kappaletta. Rastit olivat sijoitettu eri puolille koulua siten, että seuraus- ja turvataito- rastit olivat vastakkaisissa luokissa ja itsetunto- rasti koulun kellarikerroksessa. Haaveenamme oli alusta alkaen, että olisimme voineet pitää rastit niin sanotusti kronologisessa järjestyksessä, mutta käytännön järjestelyjen takia tämä ei onnistunut, joten jouduimme pitämään rastit yksittäisinä tapauksina.

KUVA 3 näkyy rastien konkreettinen järjestäytyminen, eli kuka on toiminut milläkin rastilla ja mitä rasti on pitänyt sisällään. Rastien toiminnalliset osuudet on kuvattu liitteessä 6 yhdessä palautteiden kanssa.

KUVA 3 Rastien ohjaajat ja sisältö

Kun kaikki yhdeksäsluokat olivat kiertäneet kaikki rastit, me jakauduimme siten, että meistä yksi oli jokaisella rastilla keräämässä palautetta. Pohdimme myös verkossa täytettävän palautteen tuottamista, mutta tulimme siihen tulokseen, että saamme kattavamman vastausprosentin paperisella palautelomakkeella.

Rastien jälkeen pidimme pienen tauon, ja järjestimme rastien tekijöille pientä välipalaa. Samalla keräsimme rasteilla näytteleviltä nuorilta palautteen toiminnasta ja näytelmien työstöstä.

Yhdeksäsluokkalaisten rastien jälkeen klo 15.00 oli yhteistyökumppaneilla mahdollisuus tulla kiertämään rastit. Kaikista lähetetyistä kutsuista huolimatta paikalle saapui ohjaava opettajamme, työelämäkumppanimme ja yksi My Space, Not Yours!-hankkeen ohjausryhmäläinen. Lisäksi yksi Lyseon koulun opettaja kiersi kanssamme kaikki rastit ja rehtori seurasi sivusta seuraus- ja turvataito- rastit.

Palautteet olivat pääsääntöisesti positiivisia kokonaisuutta kysyttäessä, mutta rastikohtaisesti oli eniten poikkeavuuksia. Otamme tässä lähempään tarkasteluun kiertäneiltä luokilta saamamme arvioinnit kokonaisuudesta sekä niiden ilmaisutaidon ryhmäläisten palautteet, jotka olivat rasteilla näyttelemässä, sillä koemme näiden olevan olennaisinta tässä raportissa ja oman työmme kannalta.

Kokonaisuutta kartoitettiin ensin kysymällä yleisesti ajatuksia ja tunteita. Näitä kartoittaessa esiin nousi useimmiten se, että rastit olivat kivoja ja kiertäjille jäi positiivinen tunnelma rastien jälkeen. Pienelle osalle kiertäjistä jäi ahdistunut olo ja osa ilmaisi olevansa huolissaan seksuaalirikosten pienuudesta. Pääosin kiertäjät kuitenkin kokivat rastit mielenkiintoisina ja hyödyllisinä.

”Ahdistavaa, mutta erittäin tärkeää”

”Rangaistukset pieniä liian”

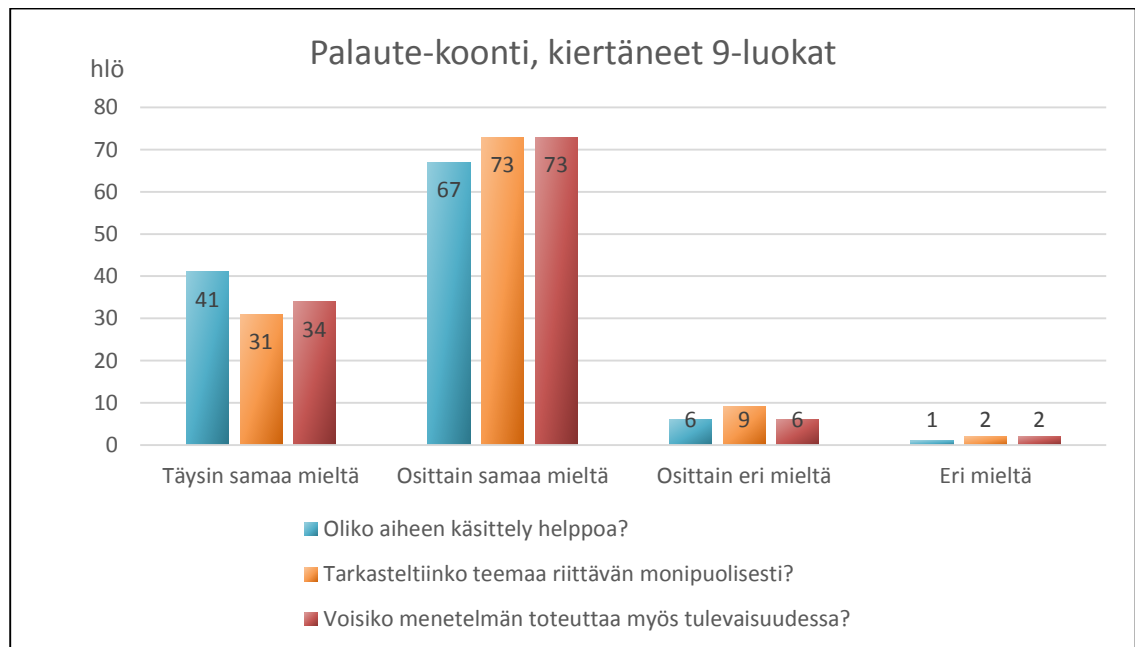
”Nyt tiedän etten raiskaa ketään, niin en saa linnaa.”

”Paljastavilla kuvilla mitä olen saanut olisin tienannut jo tonneja.”

Yleisen tunnelman kartoittamisen jälkeen halusimme tietää oliko aiheen käsittely helppoa, käsiteltiinkö aihetta riittävän monipuolisesti ja voisiko menetelmää käyttää myös tulevaisuudessa. Vastaukset näihin kohtiin olemme koonneet

TAULUKKO 4. Kaiken kaikkiaan menetelmä koettiin ilmeisen positiivisena.

TAULUKKO 4 Palautekyselyn koonti, kiertäneet 9-luokat.

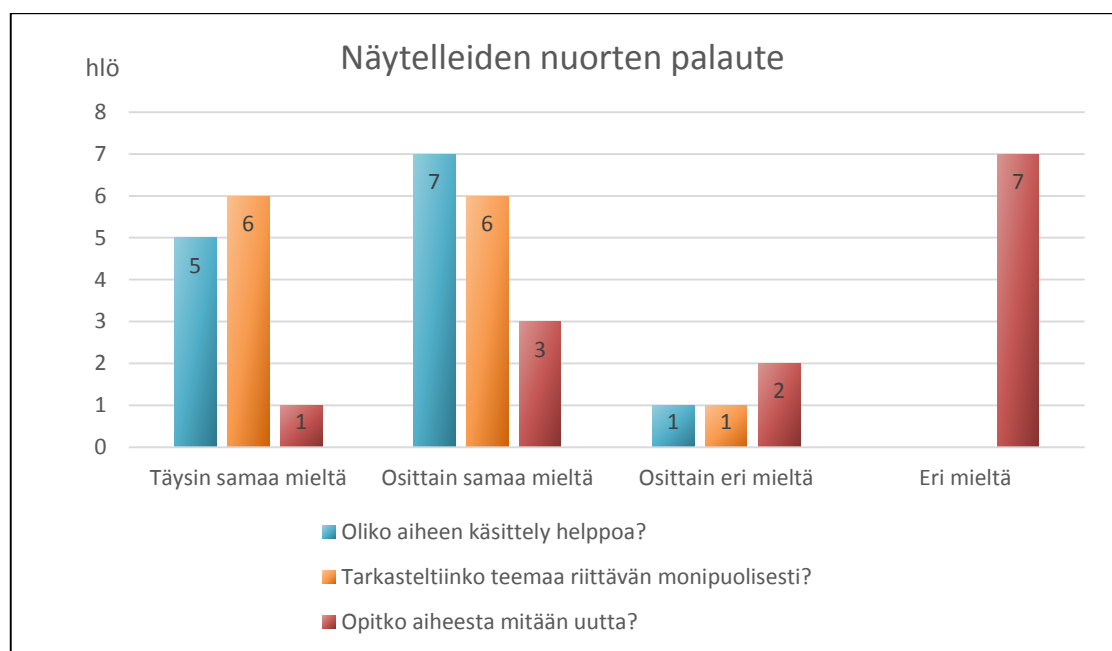

Kehittämisehdotuksia saimme todella vähän. Tämä saattaa osaltaan kertoa siitä, että onnistuimme menetelmän toteuttamisessa, mutta on otettava huomioon myös se, että vastauksia saimme ylipäättään tähän kohtaan vain 47. Useimmiten esiin nostettiin toive kahvitarjoilusta ja siitä, että rastit kestäisivät pitempään. Yksittäisiä

kehittämisehdotuksia oli: enemmän näyttelemistä, enemmän tekemistä, kiinnostavampaa tekemistä ja ulkorasteja sekä urheilua.

Näytelleiden ilmaisutaidon ryhmäläisten palautteissa (liite 5) kartoitettiin koko prosessia, vastanneita oli yhteensä 13. Palautteen alussa kartoitettiin aiheen käsittelyn helppoutta, aiheen riittävän monipuolista tarkastelua ja sitä, oppivatko nuoret aiheesta mitään uutta. Vastaukset näiden kysymysten tiimoilta on koottu TAULUKKO 5.

TAULUKKO 5 Näytelleiden nuorten palaute.

Tämä kertoo selvästi siitä, että nuorilla on jo tietoa seksuaalisesta häirinnästä. Palautteessa kohta ”Opitko aiheesta mitään uutta?” jatkui kysymyksellä ”Mitä?”. Yleisin vastaus oli, että nuoret oppivat uusia näkökulmia aiheesta, toiseksi yleisin oli, että ylipäättään opittiin tästä aiheesta ja yksi kertoi tienneensä kaiken jo ennalta.

Avoimiin kysymyksiin saimme hyvin vastauksia. Kun kysyttiin miltä tuntui käsitellä aihetta, ja tuottaa siitä näytelmä, yleisin vastaus oli että ”mukavalta”. Yksi ryhmäläinen kertoi käsittelyn olleen ”hankalaa, mutta ihan mukavaa”. Kukaan ei kertonut käsittelyn olleen kokonaisvaltaisesti hankalaa tai epämiellyttävää.

Seuraavaksi kysyimme voisiko aiheen puitteissa toteuttaa myös muuta toimintaa kuin näytelmän. Tässä kysymyksen asettelussa teimme virheen, sillä emme tajunneet kysyä,

että mitä. Yleisin vastaus oli näin ollen ”voisi”. Yksi ryhmäläinen ehdotti toteutettavaksi esimerkiksi visailuja ja yksi oli sitä mieltä, että ”ei”.

Kysyimme voisiko saman prosessin toteuttaa uudestaan strukturoidulla kysymyksen asettelulla, viisi oli täysin samaa mieltä, kolme osittain samaa mieltä, yksi ei osannut sanoa, yksi oli osittain eri mieltä ja yksi täysin eri mieltä. Pääosin siis nuoret näyttivät toimintamallille vihreää valoa. Kehittämisehdotuksia kartoitimme avoimella kysymyksellä. Ehdotuksia emme juurikaan saaneet, vaan valtaosa vastauksista osoitti, että kaikki oli tehty hyvin. Ainoa konkreettinen ehdotus jonka saimme, oli toive siitä että näytelmä voisivat olla pidempää.

6 POHDINTA

Nuoren kokiessa seksuaalista häirintää, tapahtuipa se koulussa, internetissä tai muutoin vapaa-ajalla, se vaikuttaa mielenterveyteen ja täten suoraan kaikkiin muihinkin elämän osa-alueisiin. Nuorille tärkeät ihmissuhteet saattavat vaurioitua, mikäli nuori vetäytyy kuoreensa, syyttää itseään tapahtuneesta, ja mahdollisesti ei puhu tapahtuneesta ollenkaan. Seksuaalinen häirintä voi vaikuttaa kielteisesti myös koulunkäyntiin, joka on nuoren elämässä se tärkein asia. Jotta tällaisilta seurauksilta voitaisiin välttyä, tulisi meidän tulevina nuorisotyön ammattilaisina löytää keino ennaltaehkäistä seksuaalista häirintää ja sen lieveilmiöitä. Ennaltaehkäisy lähtee siitä, että nuoria tiedotetaan seksuaalisesta häirinnästä, ja että he oppivat tunnistamaan sen eri ilmenemismuodot. Nuorille opetetaan myös se, että asiasta voi ja pitää aina puhua, ja että se on turvallista. Nuorten on hyvä osata myös turvataitoja, mikäli he kohtaavat esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa tilanteessa, jossa kukaan muu ei voi auttaa. Ennaltaehkäisyyn kuuluu olennaisesti myös nuorten tiedottaminen siitä, että apua löytyy aina. Mikäli tällaisia konkreettisia toimia saataisiin esitettyä mahdollisimman monelle nuorelle, luulemme, että seksuaalisen häirinnän kokijaluvut saataisiin laskusuuntaan.

Päällimmäisenä tunteena prosessin päätyttyä on helpotus ja suuri tyytyväisyys siitä, että saimme tuollaisen mallinnuksen tehtyä ja se onnistui hyvin. Kokemus prosessista kokonaisuudessaan on opettavainen, ja erityisesti mieleemme jäi se, että nuoret tietävät seksuaalisen häirinnän ilmiöistä, mutta eivät tiedä tekojen vakavuudesta, eivätkä osaa

välttämättä ottaa aihetta puheeksi. Nuorille on puhuttava asioista niiden oikeilla nimillä, ja muistettava, että nuoret ovat kykeneväisiä omaan ajatteluun.

Saimme toimintamallista pääasiallisesti positiivista palautetta nuorilta, ja heidän mielestään olemme onnistuneet löytämään oikeat menetelmät seksuaalisen häirinnän käsittelyyn. Itse ennaltaehkäisystä on vaikea sanoa vielä tässä vaiheessa mitään, mutta uskomme, että aiheesta puhumalla ja ajatusten herättämisellä päästään kohti ennaltaehkäisyä. Paljon kehittämisideoita kuitenkin on, ja toivomme, että joku yhteistyökumppaneistamme lähtisi tätä mallia kehittämään.

Itse toimintamallia ajatellessa olemme huomanneet, että sellainen toimisi todennäköisesti paremmin, mikäli se olisi tapahtuma itsessään, eikä osana muuta tapahtumaa. Mikäli Mikkelin Olkkari lähtisi jatkamaan tämän toimintamallin kehittämistä, voisi tällainen rastirata olla esimerkiksi Olkkarin tiloissa useamman päivän auki, jonne pääsisi kaikki halukkaat tutustumaan. Tällöin tapahtuma olisi fyysisesti samassa ympäristössä koko ajan, mikä toisaalta asettaisi kyseenalaiseksi nuorten osallistamisen. Pystyisikö esimerkiksi Lyseon ilmaisutaidon ryhmäläisiä osallistamaan ja sitouttamaan Olkkarissa järjestettävään tapahtumaan? Toki kaikki riippuu tapahtuman toteuttajista, vain mielikuvitus on rajana.

Kehitettävää löytyy myös rastien toteutuksessa. Jos jokainen rasti olisi hieman pidempi ja niihin voisi liittää enemmän teoriaa, se saattaisi herätellä enemmän keskustelua jo ennen toiminnallista osuutta. Myös pienemmissä ryhmissä toimiminen saattaisi rohkaista ujoimpiakin nuoria keskusteluun ja kertomaan mielipiteistään. Lisäksi itsetunto-rastille olisi hyvä saada jonkinlainen reflektio-osuus, jossa itsetuntoon liittyvät asiat liitettäisiin seksuaalisen häirinnän teemoihin, mikä jäi tällä kertaa hieman huteraksi.

Tällä toimintamallilla saadaan varmasti ennaltaehkäistyä seksuaalista häirintää, mikäli sen jatkuvuus saadaan toimimaan Mikkelin alueella. Mikkelin ammattikorkeakoulun kytkeminen tällaiseen toimintaan on tärkeää jatkuvuuden kannalta, ja jo senkin takia, ettei yhteisöpedagogiopiskelijoilla ole opintosuunnitelmassa minkäänlaista seksuaalikasvatusta. Mallin toteuttaminen tarjoaa yhteisöpedagogiopiskelijoille mahdollisuuden tutustua aiheeseen, mikä on mielestämme tärkeää opiskeltaessa

nuorisoalan ammattilaisiksi. Mikäli tämä toimintamalli ja sen kehittäminen tai ideointi saataisiin osaksi yhteisöpedagogin opintoja, opiskelijat saisivat luoda oman näköisensä mallinnuksen tästä valmiista mallista, joka samaan aikaan tiedottaa ja opettaa seksuaalisen häirinnän teemoista.

Koko opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen ja haastava, mutta samalla myös palkitseva. Olemme tutustuneet aikaisempaan materiaaliin aiheesta, etsineet sopivia yhteistyökumppaneita ja miettineet eri näkökulmia, mistä lähtisimme asiaa käsittelemään. Onneksemme saimme Viola –väkivallasta vapaaksi ry:n tilaamaan työmme, ja löysimme heti yhteisen sävelen opinnäytetyön ideaan. Olemme saaneet hankkeen koordinaattorilta Tiina Kainulaiselta paljon tukea ja apua opinnäytetyön tekemisessä ja käytännön asioissa. Myös ohjaava opettajamme Katri Schadewitz on ollut urakassamme kiitettävästi mukana, valanut meihin uskoa ja antanut tieteellistä näkökulmaa opinnäytetyöhömmme. Tahdomme nöyrästi kiittää kaikkia kanssamme työskennelleitä tahoja, jotka auttoivat meitä eteenpäin tässä prosessissa.

LÄHTEET

Aaltonen, Jussi 2012. Turvataitoja nuorille -opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Tampere: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Aaltonen, Sanna 2006. Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Helsinki: Yliopistopaino.

Ei meidän koulussa- opas opettajille 2014. PDF-dokumentti.

<http://www.eimeidankoulussa.fi/opettajalle/files/Opettajanoheistus2.2.pdf>. Päivitetty 17.4.2014. Luettu 26.8.2015.

Forss, Marko 2014. Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Helsinki: Crimetime.

Haapasalo, Iiona, Kannas, Lasse, Kämppi, Katariina, Ojala, Kristiina, Tynjälä, Jorma, Villberg, Jari, Välimaa, Raili 2012. Koulukokemusten kansainvälistä vertailua 2010 sekä muutokset Suomessa ja Pohjoismaissa 1994-2010. WHO-Koululaistutkimus (HBSC-Study). Koulutuksen seurantaraportit 2012:8. PDF-dokumentti.

http://www.oph.fi/download/142520_Koulukokemusten_kansainvalista_vertailua_2010_seka_muutokset_Suomessa_ja_Pohjoismaissa_1994-2010_WHO-Koululaistutkimus_HBSC-Study_.pdf. Päivitetty 20.7.2012. Luettu 25.9.2015.

Halme, Juha, Harinen, Päivi 2012. Hyvä, paha koulu. Kouluhyvinvointia hakemassa. PDF-dokumentti. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/Hyva_paha_koulu.pdf. Päivitetty 16.11.2012. Luettu 26.10.2015.

Hankesuunnitelma 2015. My Space, Not Yours! –hankesuunnitelma.

Honkatukia, Päivi 2000. ”Lähentelijöitä riittää...” Tyttöjen kokemuksia sukupuolisesta ahdistelusta. Teoksessa Honkatukia, Päivi, Niemi-Kiesiläinen, Johanna, Näre, Sari. Lähentelyistä raiskauksiin. Tyttöjen kokemuksia häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 13-76.

Innokylä 2013. Parastaminen (Benchmarking). WWW-dokumentti.

<https://www.innokyla.fi/web/malli257974>. Päivitetty 29.5.2013. Luettu 4.10.2015.

Innokylä 2015. Minä Päätän! –päihdeputki 5.-6. luokkalaisille oppilaille. WWW-dokumentti. <https://www.innokyla.fi/web/malli1352723>. Päivitetty 29.7.2015. Luettu 4.10.2015.

Janhunen, Kirsi-Marja 2013. Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemassa. Itä-Suomen yliopisto. PDF-dokumentti. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1021-9/urn_isbn_978-952-61-1021-9.pdf. Päivitetty 14.2.2013. Luettu 25.10.2015.

Kerkelä, Lasse 2015. Ensimmäinen tuomio ahdistelusta: Mies työnsi kätensä naisen haaroihin yhteissaunassa. HS.fi. WWW-artikkeli. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1433644901110>. Päivitetty 8.6.2015. Luettu 10.10.2015.

Kirves, Laura, Pelkonen, Mikko, Peura, Juuso 2009. Miksi kertoisin, kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. PDF-dokumentti. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/582cc39aebb96a11fce18f2ead041346/1444478005/application/pdf/8577382/MLL%20Kiusaamiskyselyraportti%20web.pdf>. Päivitetty 8.5.2009. Luettu 18.10.2015.

Knaappila, Tiina 2014. Ehdotti alaikäiselle seksiä töissä – sai tuomion seksuaalisesta häirinnästä. Länsi-Savo. WWW-artikkeli. <http://www.lansi-savo.fi/uutiset/1%3%A4hell%3%A4/ehdotti-alaik%3%A4isille-seksi%3%A4->

t%C3%B6iss%C3%A4-%E2%80%93sai-tuomion-seksuaalisesta-
h%C3%A4irinn%C3%A4st%C3%A4-102865. Päivitetty 7.2.2014. Luettu 10.10.2015.

Kouluterveyskysely 2013. Tilastotieto. WWW-dokumentti. www.sotka.net. Ei päivitystietoja. Luettu 29.8.2015.

Käypä hoito-suositus 2001. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. Lääketieteellinen Aikakausikirja Duodecim. PDF-dokumentti. <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo92045.pdf>. Päivitetty 26.1.2001. Luettu 22.3.2015

Laitinen, Merja, Väyrynen, Sanna 2011. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö äidin arjen ja hyvinvoinnin haastajan. Sosiaalilääketieteellinen aikakausilehti. WWW-artikkeli. <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=789e4e77-5c00-49d9-be7a-9628cd175340>. Päivitetty 14.12.2011. Luettu 22.3.2015.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <http://www.finlex.fi>. Päivitetty 1.4.2014. Luettu 4.9.2015.

Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus 2012. Allianssi ry, Nuoli ry. PDF-tiedosto.

Nuortennetti 2015. Seksuaalinen häirintä netissä. WWW-artikkeli. http://www.mll.fi/nuortennetti/mina_ja_media/seksuaalinen-hairinta-netissa/. Ei päivitystietoja. Luettu 19.8.2015.

Opiskelijaterveydenhuollon opas 2006. Sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/111322/Julk_2006_12_opiskelijaterveydenhuolto_verkko.pdf?sequence=1. Päivitetty 3.8.2006. Luettu 1.11.2015.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoja. Luettu 24.8.2015.

Paakki, Noora, Vuohelainen, Elsi 2013. Tulevaisuuden polkuja tallaamassa – ehkäisevän työn suuntaviivoja. Teoksessa Kuula, Tarja, Tapio, Mari (toim.). Selkenevää, myötätuulta – ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö nuorisoalalla. PDF-dokumentti. http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/09/humak_selkenevaa_myotatuulta_verkko2_2.pdf. 229-239. Päivitetty 16.12.2013. Luettu 30.10.2015.

Pelastakaa Lapset ry 2011. Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä. PDF-dokumentti. <http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/b6787bfe83819b88618d239ffd169e33/1444671675/application/pdf/895179/Lasten%20kokema%20seksuaalinen%20h%C3%A4irint%C3%A42011.pdf>. Päivitetty 2.9.2011. Luettu 25.10.2015.

Pohjonen, Petra 2013. Laatua putkeen! - Mitä jokaisen päihdeputken suunnittelijan tulee tietää ehkäisevästä huumetyöstä. WWW-artikkeli. <http://www.kiinnostaakohuumeet.fi/2013/10/08/laatua-putkeen-mita-jokaisen-paihdeputken-suunnittelijan-tulee-tietaa-ehkaisevasta-huumetyosta/>. Päivitetty 8.10.2013. Luettu 30.8.2015.

Rikoslaki 19.12.1889/39. WWW-dokumentti. <https://www.finlex.fi> . Päivitetty 1.10.2015. Luettu 10.10.2015.

Routio, Pentti 2007. Toiminnan kehittäminen. WWW-artikkeli. <http://www2.uiah.fi/projects/metodi/020.htm>. Päivitetty 3.8.2007. Luettu 5.11.2015.

Sisäasianministeriö 2012. Nuorten turvallisuuden parantaminen. Sisäisen turvallisuuden ohjelman alatyöryhmäraportti/2012. PDF-dokumentti.

https://www.intermin.fi/download/37992_STO_nuorten_turvallisuus2012_FINAL.pdf?796ea6201c05d188. Päivitetty 26.10.2012. Luettu 26.10.2015.

Tasa-arvolaki 8.8.1986/609. WWW-dokumentti. <https://www.finlex.fi> Ei päivitystietoja. Luettu 10.10.2015.

Tapio, Mari, Kuula, Tarja 2013. Johdanto: Kohtaamisia nuorisoalan kentillä. Teoksessa Tapio, Mari, Kuula, Tarja (toim.) Selkenevää, myötätuulta – ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö nuorisoalalla. Humanistinen ammattikorkeakoulu. PDF-tiedosto. http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/09/humak_selkenevaa_myotatuulta_verkko2_2.pdf. 7-14. Päivitetty 16.12.2013. Luettu 30.10.2015.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Kouluterveyskyselyn tulosten raportointi 2015. WWW-dokumentti. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulosten-tilaaminen>. Ei päivitystietoja. Luettu 25.10.2015.

Tiitinen, Aila 2014. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Lääkärikirja Duodecim. WWW-artikkeli. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00941. Päivitetty 22.10.2014. Luettu 4.4.2015.

Työterveyslaitos 2014. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä. WWW-dokumentti. http://www.ttl.fi/fi/tyoyhteiso_ja_esimiestyo/tyoyhteison_ristiriidat_ja_ratkaisut/seksuaalinen_ja_sukupuolinen_hairinta/sivut/default.aspx. Päivitetty 10.12.2014. Luettu 19.8.2015.

Vilka, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Witkowska, Eva 2005. Sexual harassment in schools. Prevalence, structure and perceptions. PDF-dokumentti. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/4349/1/ah2005_10.pdf. Päivitetty 25.7.2005. Luettu 26.10.2015

Käytetyt menetelmät ja niiden tulokset

Suunnittelu yhteistyökumppaneiden kanssa:

- Palaverit
- Facebook-keskusteluryhmä

Suunnittelu nuorten kanssa:

- Ryhmäkeskustelut
- Keskustelu-rivi
(aiheeseen herättely ja sen kartoittaminen, mitä nuoret jo tietävät)
 - o Ryhmä asettuu kahteen riviin siten, että he seisovat vastakkain. Ohjaajat antavat keskustelun aiheita ja ryhmäläiset alkavat keskustelemaan vastapäisen ihmisen kanssa. Ennen keskustelun aloittamista ryhmäläisten tulee kätellä ja tervehtiä henkilöä, kenen kanssa alkaa keskustelemaan.
 - o Jokaisen aiheen jälkeen käydään pari kohtainen purku keskustelusta ja tämän jälkeen toinen rivi siirtyy yhden pykälän eteenpäin, jotta jokaisesta aiheesta keskustellaan uuden ihmisen kanssa.
- Learning Cafe
(ideointi)
 - o Ryhmä jaetaan pienempiin ryhmiin, esimerkiksi 4-5 henkilön ryhmiin. Jokaiselle ryhmälle jaetaan iso paperi, johon on jo valmiiksi merkattu aihe, josta tulee keskustella ja kirjoittaa ajatuksia paperille.
 - o Kun keskustelu laantuu, paperit laitetaan kiertoan. Jokaisen paperin tulisi olla jokaisen ryhmän käsittelyssä.

➔ Tulokset keskustelu-rivi:

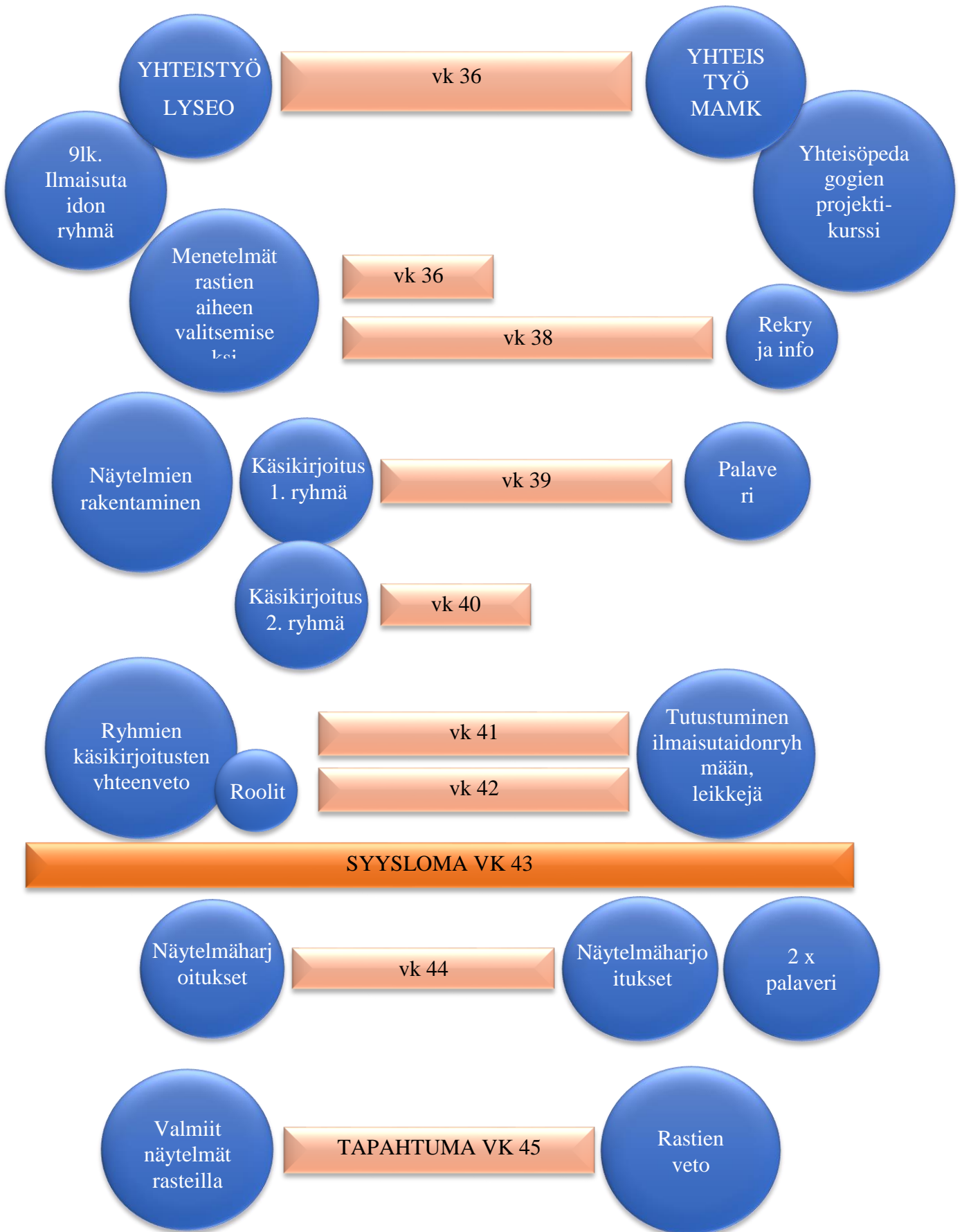
- Aiheena häirintä:
 - o lyöminen
 - o ilkeät käsimerkit
 - o töniminen ja tökkiminen
 - o hiplaaminen

Käytetyt menetelmät ja niiden tulokset

- koskettelu
- ahdistelu
- Aiheena häirintä ja sosiaalinen media:
 - ilkeät kommentit
 - kuvien lataaminen nettiin, turhat viestit
 - toisten yksityisasioiden kysely
 - typerät kommentit
- Aiheena häirintä yksityisviesteillä:
 - alaston kuvien pyytäminen ja lähettäminen
 - screenshotit keskusteluista ja niiden lähettäminen muille
 - vihjailevat viestit
 - haukkuminen

➔ Tulokset Learning Cafe:

- näytelmä
- yhteisleikit, hiplausleikki
- pimeä tunneli...vaaroja, rajojen kokeilu lähestymiseen liittyen
- seksuaalisuushäirintä elokuva
- ihmispalapeli
- tietoa seurauksista
- infoboxi
- miten toimitaan eri tilanteissa (kerronnallisesti)
- lyhyt filmi
- infoboksi

Hei!

Lyseon koulun syyspäivä pidetään 4.11. Päivän aikana yhdeksäsluokkalaiset käyvät kolmella rastilla, joilla käsitellään seksuaalista häirintää koulun omien rastien lisäksi. Jokainen rasteista lähestyy seksuaalisen häirinnän käsitettä hieman eri näkökulmasta. Lyseon koulun yhdeksäsluokkalaisten ilmaisutaidon ryhmä on osallistunut rastien suunnitteluun sekä toteutukseen.

Tämä kokonaisuus on osa Mikkelin ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogi-opiskelijoiden opinnäytetyötä. Se on suunniteltu Viola-väkivallasta vapaaksi ry:n My Space, Not Yours! -hankkeelle esimerkkinä toimintamallista, jota voidaan hyödyntää ilmiön puheeksi ottamisessa, sen käsittelyssä nuorten kanssa sekä turvataitojen opettamisessa.

My Space, Not Yours! -hankkeen tarkoituksena on luoda toimintamalli Mikkelin alueelle seksuaalisen häirinnän ja fyysisen uhan ennaltaehkäisemiseksi. Hanke kohdistuu yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksiin. Hankkeen taustalla ovat kouluterveyskyselyn 2013 tulokset seksuaalisen väkivallan ja fyysisen uhan osalta. Tuloksissa ilmeni, että Mikkelin 8. ja 9. luokkalaisista pojista 8% ja tytöistä 21% on kokenut seksuaalista häirintää (määritetty vastentahtoiseksi kosketteluksi, seksiin painostamiseksi tai pakottamiseksi ja maksun tarjoamiseksi seksistä).

Sidosryhmät, yhteistyökumppanit ja oppilaiden huoltajat ovat lämpimästi tervetulleita tutustumaan toimintamalliimme

keskiviikkona 4.11.2015 klo 15.00 - 16.15 Lyseon koululle (tavataan ruokalan edessä)

Olkaa ajoissa paikalla, sillä lähtöjä on vain yksi ja malliin tutustutaan ryhmänä.

Ilmoitathan saapumisestasi vielä Lauralle sähköpostiin (laura.kekkonen@edu.mamk.fi).

Ystävällisin terveisin:

Laura Kekkonen & Maria Kuismin
Yhteisöpedagogi-opiskelijat

PALAUTE

Hei, olet nyt kiertänyt kolme rastia (kuvaamataidon luokat sekä kellari), jotka ovat rakentuneet seksuaalisen häirinnän teemojen ympärille. Nyt sinulla on mahdollisuus antaa palautetta. Vastaa kysymyksiin seksuaalisen häirinnän teema mielessä pitäen.

Itsetunto-rasti

Oliko rasti toimiva?

Miksi? _____

Seuraus-rasti

Oliko rasti toimiva?

Miksi? _____

Mitä jäi mieleen? (Esimerkiksi käsitteitä, fakta-tietoa, jokin tietty tunne tai mietityttävä asia.)

Turvataito-rasti

Oliko rasti toimiva?

Miksi? _____

Mitä jäi mieleen? (Esimerkiksi käsitteitä, fakta-tietoa, jokin tietty tunne tai mietityttävä asia.)

Kokonaisuus

Millaisia ajatuksia nämä rastit herättivät kokonaisuutena?

Oliko aiheen käsittely helppoa?

Tarkasteltiinko teemaa riittävän

monipuolisesti?

Voisiko menetelmän toteuttaa myös

tulevaisuudessa?

Kehittämisehdotuksia?

KIITOS!

PALAUTE

Hei, olet nyt osallistunut kolmen rastin ideointiin, suunnitteluun ja toteuttamiseen. Rastit ovat rakentuneet seksuaalisen häirinnän teemojen ympärille. Nyt sinulla on mahdollisuus antaa palautetta toiminnasta.

Suunnittelu

Oliko aiheen käsittely helppoa?

Tarkasteltiinko teemaa riittävän monipuolisesti?

Opitko aiheesta mitään uutta?

Mitä? _____

Toteutus

Kumpaan näytelmään osallistuit?

Turvataidot Seuraukset

Miltä tuntui käsitellä aihetta, ja tuottaa siitä näytelmä?

Voisiko aiheen puitteissa toteuttaa myös muuta toimintaa kuin näytelmän?

Voisiko saman toteuttaa myös tulevaisuudessa?

Kehittämisehdotuksia?

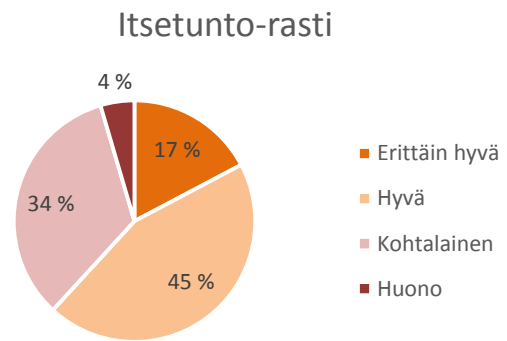
KIITOS!

Rastien sisällöt ja palautteet

Itsetunto-rasti

Itsetunto-rasti koostui ainoastaan toiminnallisesta osuudesta, jonka ohjasivat tapahtuman organisaattorit.

Rastilla oli tarkoitus koota yhdelle isolle paperille kollaasi, jonka teemana oli itsetunto. Kollaasityöskentelyä varten rastilla oli paperin lisäksi lehtiä, liimaa, saksia ja kyniä. Nuoret saivat vapaat kädet kollaasin työstöön.

Aluksi oli tarkoitus, että jokaiselle luokalle on oma paperinsa, mutta jo ensimmäisen ryhmän jälkeen suunnitelma muuttui ja päätimme, että jokainen luokka työstää samaa isoa paperia.

Asteikon ollessa ykkösestä neloseen, kiertäneiden nuorten antama keskiarvo Itsetunto-rastille on 2,75.

Palautteessa tämän rastin osalta kartoitettiin rastin toimivuutta strukturoidulla kyselyllä. Avoimena kysymyksenä tämän jälkeen oli ”Miksi?”. Vastauksia tuli yhteensä 110 kappaletta strukturoituun kysymykseen ja avoimeen yhteensä 83.

Tämä rasti sai eniten eripuraista palautetta. Nuorista 33 tykkäsi selkeästi askartelupainotteisesta toiminnasta, mutta 27 mielestä taas toiminta oli tylsää ja jopa lapsellista. Väliin jääneet vastaukset olivat luonteeltaan neutraaleja.

”Oli. Sain mieltä ajatuksiani ja kertoa niistä anonyymina”

”Siinä sai vapaasti tehdä tehtävää”

”Rasti oli rento ja hauska”

”Vaikeaa huonon itsetunnon takia”

”Leikkaaminen ja liimaaminen ei ole kivaa”

”Ei vaikuttanut minuun millään tavalla”

Rastien sisällöt ja palautteet

Seuraus-rasti

Seuraus-rasti koostui myös näytelmästä ja yhteisöpedagogien toiminnallisesta osuudesta.

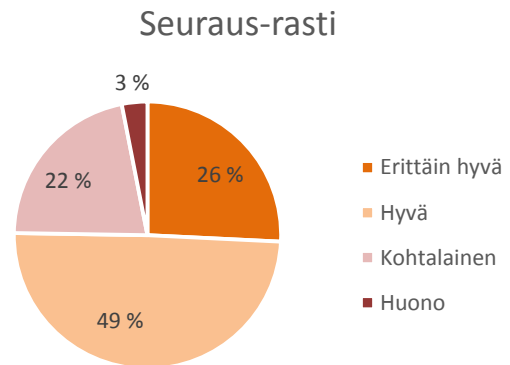
Toiminnallinen osuus piti sisällään muistipelin. Luokka jaettiin kahteen

osaan. Toisella puolikkaalla oli edessään rangaistus-kortit ja toisella teko-kortit. Kortit oli toteutettu siten, että korttien toisella puolella oli aina joko teko tai rangaistus ja toisella puolella jokin kuva siten, että teon ja rangaistuksen muodostamalla parilla oli sama taustakuva. Kun ryhmät yhdessä löysivät parit, tuli heidän kirjoittaa ne taululle.

Asteikon ollessa ykkösestä neloseen, kiertäneiden nuorten antama keskiarvo Seuraus-rastille on 2,98.

Palautteessa kysymykseen ”Oliko rasti toimiva, miksi?” vastasi yhteensä 67 oppilasta. Heistä 13 nimesi rastin toimivuuden syyksi näytelmän. Tietopuolen nosti esiin 20 oppilasta. Ohjaajien osaavuuden ja hyvän suunnittelun mainitsi 11 vastanneista. Rastia piti tylsänä vain 6 vastanneista. Ajatuksia herättävänä rastia piti 3.

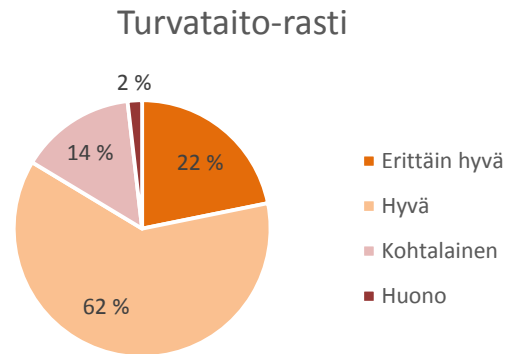
Kysymykseen ”Mitä jäi mieleen?” vastasi yhteensä 50 oppilasta. Vastanneista vain kolme sanoi näytelmän olleen mieleenpainuvien asia. Jopa 27 vastanneista kertoi mieleen jääneen jotain tietoa. Useimmiten mieleen oli jäänyt seksuaalirikoksista saatavat tuomiot. Tälläkin rastilla kaksi korosti sitä, että asioista täytyy uskaltaa kertoa ja puhua. Viisi oli sitä mieltä, ettei heidän mieleensä jäänyt mitään ja kaksi sanoi muistavansa kaiken.

Rastien sisällöt ja palautteet

Turvataito-rasti

Turvataito-rasti koostui ilmaisutaidonryhmän näytelmästä sekä yhteisöpedagogien toiminnallisesta osuudesta.

Toiminnallinen osuus koostui oikeinväärin väittämistä oikeuksiin, seksuaaliseen häirintään ja asenteisiin liittyen. Väittämiä oli pohjattu myös yhdeksäsluokkalaisten näytelmään. Harjoite toteutettiin siten, että luokka jaettiin kahteen osaan ja kummankin ryhmän kanssa oli yksi yhteisöpedagogi. Ryhmät pohtivat yhdessä mitkä väittämät pitää paikkansa ja mitkä ei.

Harjoitteen jälkeen luokkalaiset saivat valita ringin keskelle asetelluista tunnekorteista yhden, joka kuvastaa tunnelmaa harjoitteen jälkeen. Tunnekortista kerrottiin vieruskaverille, mutta niitä ei käyty yhteisesti kaikkien kanssa läpi.

Kiertäneiden nuorten antama keskiarvo Turvataito-rastille on 3,04, kun asteikko on ykkösestä neloseen.

Palautteessa kysymykseen ”Oliko rasti toimiva, miksi?” vastasi yhteensä 75 oppilasta. Heistä 22 nimesi näytelmän syyksi hyvälle rastille. Tietopuolta korostivat yhteensä kahdeksan oppilasta. Ohjaajien osaamisen ja hyvän suunnitelman nosti esiin seitsemän oppilasta. Tylsänä rastia piti vastanneista neljä.

Kysymykseen ”Mitä jäi mieleen?” vastasi yhteensä 50 oppilasta. Heistä 13 kertoi, että näytelmä jäi mieleen parhaiten. Seitsemän vastanneista kertoi mieleen jääneen tietoa ja käsitteitä. Kaksi korosti sitä, että aina kannattaa puhua asioista ja yksi sanoi, että aina täytyy uskaltaa pistää vastaan. 11 oppilaista sanoi, ettei mieleen jäänyt mitään ja 3 oli sitä mieltä, että heillä jäi mieleen kaikki.